

Всеукраїнська загально-політична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА СВІТЛЯНЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 50 (1779)

П'ятниця, 13 грудня 2013 р.

Видався з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

У середу близько першої години ночі тисячі силовиків оточили Майдан і почали його штурм. Протистояння триває досі, повідомляє УНІАН. У МВС дій правоохоронці називають заходами для забезпечення сприятливих умов комунальним службам у наведенні благоустрою...

Лідери європейських країн засудили силовий розгін Євромайдану, а США висловили «свою озірку щодо рішення української влади відреагувати на мирний протест на київському Майдані використанням спецпризначених, бульдозерів та кийків, а не поговою до демократичних прав та людської гідності».

Голова європейської дипломатії Кетрін Ештон, яка перебуває у Києві, «з сумом спостерігає, як міліція застосовує силу до мітингувальників» і закликає до діалогу. «Владі не потрібно було діяти під прикриттям ночі, щоб розпочати спілкування з суспільством за допомогою міліції», — наголосила Ештон. «Діалог з політичними силами та суспільством і використання аргументів — це завжди краще, ніж аргумент сили», — підкреслила вона.

Те, що відбувається нині у Києві, виглядає просто абсурдним після запевнень Президента В. Януковича, що він піде на поступки щодо поновлення політики євроінтеграції та припинення тиску на Євромайдан, про що йшлося у вівторок на зустрічі колишніх українських президентів та нинішнього. Але силове протистояння тим часом триває... (Розвиток теми — на стор. 2-3)

ДЕНЬ ГНІВУ ЧИ НЕЗАПЛАНОВАНА РЕВОЛЮЦІЯ?

Сергій ЛАЩЕНКО,
власний кореспондент «КС»

Надзвичайно жорстоке побиття силовиками людей на Майдані для багатьох львів'ян стало останньою краплею, яка перевинила чашу терпіння. Мало того, що президент дав «задній хід» і не підписав документів, які прискорили б євроінтеграційні процеси, — тут ще й диктатура запахло... Що ж, тоді треба їхати до столиці і приєднуватись до тих, хто захищає європейські цінності і європейський вибір Укра-

їни. Вірив, що буде не сам. Проте навіть я не сподівався, що небайдужих буде настільки багато. Ще в метро звернув увагу на немолодого сивовусого чоловіка, який тримав саморобний плакат з написом: «Матері Україні! Тут Ваші діти! Приєднуйтесь!!!». Він не намагався привернути до себе увагу, не галасував, проте в його погляді відчувалася спокійна переконаність у власній правоті. Ця мовчазна визначеність кияніна на людей вільного, а не аніж крики: «Слава нації! Смерть ворогам!». Які вороги, яка смерть, коли всі домовилися, що протест буде мирним? І яка вже там слава, коли народ за два десятиліття так і не спромігся бодай тришки залатати розшматоване русифікацією тіло України? Це ж не дрібниці, тут же йдеться не про львівський чи тернопільський мітинг, а про всеукраїнський спротив. Йдеться про концепцію існування нації. Ми розгадуємося на дві України? Тоді все робимо правильно — чим радикальніші гасла, тим краще. Чи, може, спо-

діваємося, що наш протест вплине на Запоріжжя, Донбас і Крим? І ці регіони підтримають усіх за галичанами в Європу? На когось, може, і вплине, але зазомбована проросійськими засобами масової інформації більшість скоріше вібачатиме у нас «націків», «радикалів», «екстремістів». Або, в кращому випадку, просто ворогів іхнього спокію. І аж ніяк не герой. Але кому ми не спробували щось змінити в інформаційному просторі упродовж п'ятирічки Ющенка? Про ці та про інші речі схвилювались говорили деякі інтелігентні люди в натовпі. Ті ж мітингувальники, які не переймалися теорією, справді, виглядали збудженими і окримими. Ще б пак: стільки людей, стільки однодумців у одному місці... Та цією силою гори можна звернути!

«МЕЖИГІР'Я СТАНЕ НАШИМ АРТЕКОМ № 2»

У парку біля університету концентрувалися основні сили опору. Тут, біля пам'ятника Кобзареві, його революційна концепція «Борітесь — поборете! сприймалася як аксіома. Звичайно ж,

поборемо! Шкода, що сам Тарас Григорович не може бути з нами. Ото був би щасливий! Він би переконався, що об'єдналися усі — і ті, хто боявся більше (ті прийшли в касках), і ті, хто не відчував страху, а був одержимий ідеєю пошивидше скинути владу, яка не хоче нас вести в Європу.

(Продовження на 3-й стор.)

ЯК ДІЯМ ВІДЛАСИ УСЕ НАЙКРАЩЕ, ТО Й САМ СЯГНЕШ НОВОЇ ВИСОТИ!

«Учитись важко, а учить — ще важче. Але не муси зупинятись ти. Як діям відласи усе найкраще, то й сам сягнеш нової висоти!»

таке педагогічне кредо Олени Миколаївни ЧУМАКОВОЇ, вчителя української мови та літератури сімферопольського НВК «Відкритий космічний лицей» імені Г. Т. Берегового, которая нещодавно була визнана кращим учителем україністом міста у конкурсі «Учитель року — 2014». «Кримська світлиця» дніми завітала у гості до навчального закладу з такою незвичайною назвою.

О. М. Чумакова зі своїм 6-Г класом

Ми й раніше знали і розповідали у «Світлиці», що у «космічній школі» трудиться багато талановитих педагогів, котрі постійно здобувають перемоги у різних міських, республіканських і всеукраїнських конкурсах, піднімаючи своїми досягненнями престиж школи на все вищу — відповідно назви! — орбіту. Наприклад, Людмила Олексіївна Фурсова — переможнице професійного конкурсу «Вчитель року» в номінації «Українська мова» всеукраїнського туру в 2005 році, а Вікторія Володимирівна Члек — республіканського в 2010-му. Зрозуміло, що у таких учителів і учні відповідні —

переможці предметних олімпіад та традиційних вже в Криму конкурсів «Ми — діти твої, Україно!», «Змагайтесь за нове життя!» та багатьох інших.

І ось цього року в «космічній галактиці» школи засяяла, як висловилася директор Зіновія Володимирівна Ніколова, нова педагогічна «зірка» — Олена Миколаївна Чумакова, котра, як ми вже повідомляли, впевнено здобула перше місце у міському етапі Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року» в номінації «Українська мова».

(Продовження на 12-й стор.)

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта"
"БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована
Міністерством юстиції
України
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 12042-913ПР
від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.

Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора -
(067) 650-14-22
(050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЙ:
95006, м. Сімферополь,
вул. Гагаріна, 5,
2-й пов.,
к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф»
вул. Фрунзе, 47-б
м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне
газетно-журнальне
видавництво»
Генеральний директор
Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1,
тел./факс
(044) 498-23-65
Р/р 37128003000584
в УДКСУ у м. Київ
МФО 820019
код ЕДРПОУ 16482679
E-mail:
vidavniictvo@gmail.com

ПРОШУ СЛОВА!

КРИТИЧНА НЕОБХІДНІСТЬ ПІДКОНТРОЛЬНОСТІ ВЛАДИ!

Застуджений, але нескорений забіг до «Світлиці» по дорозі з бунтівного київського Майдану додому, «на реабілітацію», наш кримський земляк Валентин Бут. Пропонуємо уважіти читачів його роздуми після почутої й побаченої на Майдані.

Кажуть, що не помилюється той, хто нічого не робить. Частіше чи рідше, але ми робимо помилки. Особливо, коли беремося за щось нове, непізнане до того часу. Уникнути при цьому помилок, більших чи менших, справа майже неможлива. Але то ніяка не проблема. Лише, щоб ми враховували досвід таких помилок, аби не повторювати їх у подальшому.

Проростаючи через конгломерат того, що ледь не було перетворено в «советский народ», паростки нового суспільства за всіма законами природи все ж тягнуться до сонця. Але часом спрацьовує щось чужорідне, глибоко імплантоване в гені цього народу, змушуючи ті пагони нового потворно вигинатися.

Ми всі знаємо, що означає вислів «Наступати на ті самі граблі». Вислів настільки влучний, що не втрачеє свого значення навіть при перевікладі на іншу мову. В усякому разі французький журналіст, з яким я розмовляв, зрозумів усе правильно. «Вони роблять ту саму помилку», — сказав він. Розмова велася про глибоко імплантовану в наші гени ідею патерналізму, що виявляється в тому числі в постійних намаганнях відшукати батька нації, такого собі доброго царя.

Ще в 2004 році намагався донести цю думку до товаришів, з якими стояв пліч-опліч на Банковій, Лютеранській, доводячи, що замість пошукув потрібно знайти дієвий важіль впливу на пана Ющенка. На мене дивилися, як на дивака. Одні казали, що це наша людина і він буде робити все як треба. А один, пам'ятаю, заявив, що який же, мовляв, сенс у виборах, коли потім все одно треба витрачати свій дорогий час, аби контролювати свого обранця. Думка вражала. Чи не так?

Ідуши до Києва два тижні тому на заклик підтримати курс на євроінтеграцію України, я не мав жодного сумніву, що чинна влада на жодну

євроінтеграцію не піде, а отже, неминуче постане питання про недовіру владі, питання про її заміну. Вільносука «непідписання», дика жорсткість при намаганні розігнати мирну демонстрацію громадських організацій та студентів на майдані Незалежності, водночас зробили цю владу нелегітимною в очах народу. Доказом цього було те людське море, що вихопнулось на вулиці і площі Києва вже наступного дня 1 грудня. Відставка уряду і Президента, які не дослухаються до свого народу, не чують його, намагаються відходити з ним, як з білом, була на устах у всіх.

Політична опозиція в цьому випадку лише підхопила та очолила той рух. Виступаючи на Євромайдані, Юрій Луценко наголошував, що політику неможливо робити без політиків, як саджати картоплю без лопати. Щоправда, він чи то не помітив, чи не хотів помітити, що ліderи тих громадських, студентських організацій тааж політики, можливо, нової генерації. Чи звернули увагу лідери парламентської опозиції, які наразі очолили похід за зміни в Україні, на те, що масовість виступів дещо зменшилась після того, як вони очолили той рух? Нічого дивного в тому нема, бо є, очевидно, певні моменти несприйняття пересічним українцем іміджутєї чи іншої політичної партії. А ще дуже насторожують ті ж самі граблі, що й досі лежать на тому самому місці. Схоже, що ця хвиля політиків схильна сприймати український народ як певну кількість «маленьких українців» — примітивних, недолугих в масі своїй, яких треба очілювати, вести та направляти задля

їхньої власної вигоди. Але народ — це не зборище простакуватих дядьків та тіток. Він в масі своїй часто-густо випереджає наших просунутих політиків, у яких часто за яскравою обгортою загальних фраз та закликів не відчувається нічого, окрім безмірного бажання мати ту ж саму владу — неконтрольовану, бажано необмежену. Саме тому всі ці два тижні я намагався не лише, можливо, просувати думку про те, що будь-яка опозиція, яка прагне влади, має на весь голос задекларувати, що найперше вона зробить, прийшовши до влади, — це прийме при玩笑ні дві чітко вписані діїв закони. Перший — про імпічмент Президента, і другий — про відклікання народного депутата. Цим самим вона дала б в руки народу дієві та ефективні важіль впливу на обрану ним владу.

Впевнений, якби ці закони працювали, Україна не стикнулася б з такими проблемами, які має нині, не виникла б та ситуація, коли напівлегітимна влада політичних нікчем ладна втопити народ у крові, аби лише і надалі мати можливість паразитувати на його тілі.

На одному з брифінгів мас-медіа в прес-центрі я поставив запитання панові Тягнибоку, чи не вважає він, що саме тепер, коли люди очікують реальних змін, треба ясно і чітко заявити, що найперше зробить його політична сила, прийшовши до влади. По-перше, це ухвалення тих законів, про які я попередньо згадував. Крім усього, що додало б його силі чимале число прибічників. Лідер «Свободи», схоже, без особливого захоплення сприйняв сказане. Відказав лише, що ці пункти є задекларованими в завданнях, які ставить перед собою його партія.

Не ставлячи під жоден сумнів наміри «Свободи», загалом опозиції таки змінити модель взаємовідносин влади та народу, все ж хотілося б, щоб кожен претендент на владу в Україні, кожна політична сила, яка хоче прийти до влади, ясно усвідомлювали критичну необхідність підконтрольності влади народові і заявляли про це, як про першочерговий свій пріоритет. Вважаю, що лише це може вивести Україну з цього болота, в якому вона все ще перебуває на 23-му році свого незалежного існування.

Валентин БУТ
с. Міжводне в Криму —
Київ, Майдан

У КРИМУ МІТИНГУВАЛИ ЗА ПРАВА ЛЮДИНИ І ЄВРОІНТЕГРАЦІЮ

Кілька тисяч людей у Сімферополі вимагали від кримської влади «повернутися обличчям до народу». Мітинг, який скликав на центральному міському майдані Меджліс кримськотатарського народу до Міжнародного дня захисту прав людини, підтримали низка громадських і політичних організацій автономії, у тому числі активісти кримського Євромайдану, повідомляє кореспондент Радіо «Свобода».

На початку заходу перед людьми, які зібралися, виступили муфтій мусульман Криму Аджа Еміралі Аблаев та архієпископ Кримський і Сімферопольський УПЦ Київського патріархату владика Климент, котрі закликали кримську владу до рівного ставлення до вірян із різних конфесій.

Учасники мітингу в своїх виступах підтримували євроінтеграцію України і висловили солідарність із мільйонами громадян України, які відстоюють європейський вибір, а також вимагали відновлення діалогу влади з Меджлісом кримськотатарського народу. Лідер Меджлісу Рефат Чубаров на мітингу заявив, що кримськотатарська спільнота розпочинає серію масових заходів з метою спонукати владу розпочати реальне вирішення проблем кримськотатарського народу.

В ухвалений резолюції учасники мітингу висунули вимогу до Президента і парламенту України ухвалити до 70-ліття депортатів кримських татар, що відзначатиметься 18 травня 2014 року, закон «Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою», а також вимогу до влади надати офіційний статус вищим представництвам кримськотатарського народу — Курултаю і Меджлісу, яких обирають кримські татари.

Автори підтриманого на мітингу документа наголосили на підтримці територіальної цілісності України, висловилися за якнайшвидше підписання угоди про асоціацію України з ЄС і закликали до проведення Міжнародного форуму з питань відновлення прав кримськотатарського народу.

Після мітингу на площі Леніна учасники акції пройшли ходою центральними вулицями міста до будівлі Верховної Ради автономії. Там вони закликали до проведення міжнародного форума з питань відновлення прав кримськотатарського народу.

Міжнародний день прав людини, який щорічно відзначається 10 грудня, був офіційно встановлений рішенням Генеральної асамблеї ООН, а всім державам із зацікавленим організаціям було запропоновано прийняти цей день і проводити відповідні заходи. Дата 10 грудня була обрана на честь ухвалення його проголошення Генеральною асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року Загальною декларацією прав людини. Ця Декларація стала першим світовим документом, що сформулював положення про права людини.

ТИМ ЧАСОМ... У понеділок в Сімферополі під стінами Ради міністрів Криму активісти російських націоналістичних організацій публічно спалили прапор Європейського Союзу (на фото). Ініціатор акції, лідер Конгресу російських общин Криму Сергій Шувайников заявив, що спалювання прапорів ЄС «є поширеною в Європі практикою» і таким чином «кримські російні демонструють своє негативне ставлення до євроінтеграції». Він також пообіцяв «вішати опозиціонерів на сімферопольському майдані», а учасники акції висловили підтримку чинні влади України, хоч і обізвали Президента Януковича «боягузом»...

родом і турбуються виключно про себе і своє оточення. І продовжив: «Права севастопольців порушуються, де тільки можна. Земля в Севастополі недоступна простим людям. Наша громадська організація бореться з беззаконням севастопольської земельної мафії, проте безспішно, зважаючи на корумпованість суддів та депутатів, які, окрім сепаратизму, дуже успішно займаються земельними аферами».

Після перерахування резонансних корупційних дій місцевих депутатів він запропонував присутнім висловити вотум народної недовіри Севастопольській міській раді. Кілька десятків мітингарів його підтримали.

Зберігаючи тверезість під час емоційного виступу, він зауважив, що «незважаючи на те, що міська рада з юридичної точки зору залишається правочинною, з нашою громадянською позицією вона втрачає свою вагу як представницький орган громади».

Микола ВЛАДЗІМІРСЬКИЙ

ДЕНЬ ГНІВУ ЧИ НЕЗАПЛАНОВАНА РЕВОЛЮЦІЯ?

(Закінчення.

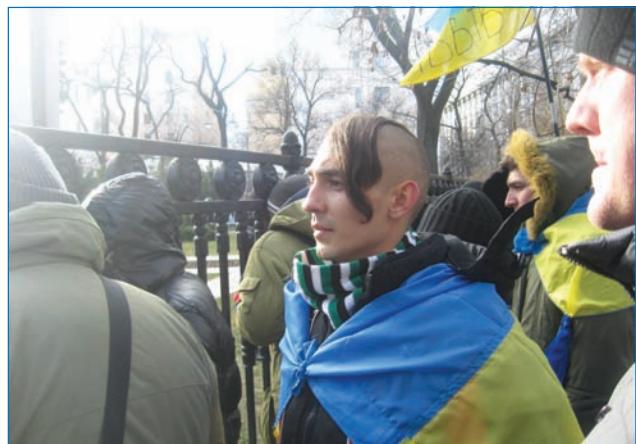
Поч. на 1-й стор.)

Відчущалася певна «воєнізованість» натовпу: в перші ж хвилини сфотографував немолоду пару, яка нагадувала радянських партизанів, ось тільки... замість кокард із чевронами зірками на шапках у них були українські тризуби. Люди були напроцуд міролюбними і усміхалися, але свіжа пам'ять про недавнє побоїще примушувала їх думати про самозахист. Звідси певна воєнізованість. Схоже, що це немолоде подружжя готове і до партизанського варанту опору. Хіба подібні моменти всенародної мобілізації можуть не хвилювати?

Привернув увагу немолодий полковник українського козацтва з Донецька. Цікаво, що україномовний і цілком проєвропейський. Проте коли я трохи поспілкувався з ним, то зрозумів, що в цілому донеччани дотримуються протилежності з полковником думки. Вони «типу... за стабільність». Ну, і за дружбу з Росією, звичайно. Бо яка ж стабільність без Росії? Відразу ж ЦРУ все розвалить к бісовій матері! А ось кияни та приїжджі галичани були налаштовані революційно. Попуття «стабільності» та «єдинства» в шлунку крокодила чи удава — не для них. Хтось сказав: «Якби оця сила народу рушила на Межигір'я, то ніхто нас не зупинив би. Все рознесли б...». Тут же інший чоловік рішуче заперечив йому: «Ніяких погромів! Межигір'я стане українським Артеком № 2, там будуть оздоровлюватися наші діти». Як бачимо, з самого ранку переважали цілком оптимістичні настрої.

«ПАРТИЯ РЕГІОНОВ — ЄДИНСТВО НЕДОРАЗУМЕННЯ, КОТОРОЕ НАДО УБРЯТЬ»

До речі, далеко не всі протестувальники послуговувалися російською мовою. В міру приєднання киян до галицьких і волинських організованих груп зростав і відсоток російської мови. Не рідкість були харків'яни та мешканці українського Півдня. Багато ознак говорили про розчарування у своєму «вожді» і самих донеччан. Ні, вони не висловлювали радикальних гасел, але це розчарування відбивалося в плакатах, які вони тримали.

«Батя, ти перестарался!» — прочитав на одному з них.

Пройшовши кілька метрів, я зустрів хлопців з РУНу (русскоязичні українські націоналісти). Поцікавився у лідера Сергія Замилохіна — що їх вивело на Майдан: євроатлантична пауза чи побиття людей?

— Избиение стало последней каплей, которая переполнила нашу чашу терпения. Но главное не это. Просто Партия регионов — это недоразумение, которое надо убрать... Это даже и не партия, а ОПГ (организованная преступная группировка), которая долго отравляла нам жизнь. Надо однозначно наводить порядок в Украине, приводить к власти нормальное правительство, ставить нормальных руководителей. И делать из Украины цивилизованное европейское государство.

РЕВОЛЮЦІЯ ДАРУЄ НАТХНЕННЯ

Ще за кілька метрів побачив двох молодих кримчан, які представляли партію «УДАР». Вони були з українською символікою, і коли я заговорив з ними українською, то ціою ж мовою вони мені і відповіли. Хоча видно було, що вона для них не є рідною. Літня киянка, яка розмовляла лише російською, тримала в руках плакат (як я зрозумів, власного виготовлення) з написом: «Обережно! БЕРКУТ!». Мабуть, під час таких акцій авторитет державної мови різко зростає. Та я ік не зростати, коли людська ріка (півмільйона протестуючих, не менше!) у будь-кого викличе повагу. І попри те, що російська зустрічається часто, все ж українська сьогодні максимально легітимізована — саме як мова нації, мова свободи. Вона і на плакатах, вона і в серці...

УКРАЇНСЬКИЙ ФАШИЗМ МОЖЕ ЗАРОДИТИСЯ ТІЛЬКИ В ДОНЕЦЬКУ.

АЛЕ ВІН НЕ ПЕРЕМОЖЕ В КРАЇНІ, ДЕ ЕСТЬ ЛЬВІВ,

ГАЛИЧИНА

Люди, які впродовж двох десятиліть грабували народ, змогли нажити великі статки. Тепер вони готові не лише порушити заповідь «Не вікради», але й легко переступлять через заповідь «Не убий». Прикро, що, маючи потужні засоби масової інформації,

вся і автор цих рядків. Через двадцять хвилин я вже мав можливість дивитися на людське море згори. Звернув увагу на художницю, яка встановила мольберт і почала священне дійство. Вона писала Революцію, а на хатчення її дарували самі українці — взяті, рішучі, окрілені. Дуже хотілося б, щоб це полотно не загубилося, не було втрачено для нащадків, а назавжди залишилося в українській історії.

РЕЛІГІЙНИЙ АСПЕКТ

В останні роки мені важко було зrozуміти діячів українських церков. Адже саме вони покликані захищати християнські цінності. І якщо вони попираються, якщо заповідь «Не вікради» масово порушується навіть представниками влади, то якою повинна бути позиція кожного священика? Напевно ж, активною. Натомість церква демонструвала філософський спокій, який, на мій погляд, межував з фарисейством. І тому було дуже приємно, коли серед мітингувальників зустрічав патріотично налаштованих священиків. Худорлявий, аскетичний представник УГКЦ наступного дня повів за собою цілу колону людей до Верховної Ради. Забув ім'я отця, запам'ятав лише, що він родом із Львівщини. Від кримчан дізвався, що на Майдан приїхав... отець Іван з Переяслава! Так, дорогий наш отець Іван з УПЦ КП, до якого тягнуться православні українці з усого Криму. Навіть, трапляється, із'ять шонеділ за сто і більше кілометрів на недільну службу. Звичайно ж, кримчани українською орієнтації говорили про нього дуже тепло, бо авторитет у цього священика дуже високий. Звернув увагу на плашкат: «Ісус за Євросоюз!». Очевидно, його авторами були російськомовні громадяни, бо в слові Ісус зробили маленьку помилку — додали зайву літеру «і». Все ж той факт, що мітингувальники намагалися писати українською, лише підтверджує мою тезу про те, що Майдан, попри активну участь у ньому російськомовних, все ж виступає в ролі українізаційного фактора. І, окрім того, він консолідує людей, готових захищати християнські цінності.

УКРАЇНСЬКИЙ ФАШИЗМ

МОЖЕ ЗАРОДИТИСЯ

ТІЛЬКИ В ДОНЕЦЬКУ.

АЛЕ ВІН НЕ ПЕРЕМОЖЕ

В КРАЇНІ, ДЕ ЕСТЬ ЛЬВІВ,

ГАЛИЧИНА

олігархи легко можуть перевести стрілки на кого завгодно. Ну, скажімо, спробують поробити «фашистами» усіх галичан. Адже мешканці цього регіону так нелюбі росіянам і усім «зачарованим на схід» просвітським громадянам України. І це попри ту важливу обставину, що галичани мають великий досвід антифашистського опору. Спочатку понад два роки чинили спротив гітлерівському фашизму, а потім ще ціле десятиліття — стalinізму. Цей досвід міг би дуже згодитися у боротьбі українського народу за свої права. І не лише практичний досвід (його носями тепер є тільки купка літніх людей), але й дух свободи, який неминуче передається нащадкам. Звичайно, дяким галичанам також притаманний авторитарний спосіб мислення, адже роки, проведені в Радянському Союзі, не минули для Галичини безслідно. Тому я маю тут певний грунт для існування радикальної організації. Але народ такі організації не підтримує масово. За «Свободу» активно почали голосувати лише тоді, коли побачили, що починається демонтаж держави. І все ж нікя не можна порівнювати Галичину з Донбасом. Ви звернув увагу, як спілкуються з тележурналістами учасники Майдану і Антимайдану? Перші — вільно, невимушене, цілком широ, з вірою на правоту власної справи, а ось другі відвертаються, не хочуть потрапити в кадр, а коли й говорять, то несусвітні дурніці. Наприклад, про наколоті апельсини чи про спецоперацію ЦРУ проти України. І це не дивно, бо брехня є опорою тоталітаризму. Дивно і страшно інше: як показують дякі мітинги, мешканці Запоріжжя — нащадки волелюбних махновців, уже готові жити не по правді. Їх влаштовують ті сценарії розвитку країни, які пишуться в Москві. Вони вже не сядуть на тачанки, щоб захищати рідну землю і власну гідність. Прикро, що церква УПЦ МП надто вже толерантно ставиться до порушень християнських заповідей. На словах одне, а на ділі — інше. У святині українського народу, Києво-Печерській Лаврі, обігріваються і підгодовуються ті, хто готовий завтра виступити проти своїх єдинокровних братів. Проти тих, хто вийшов захищати справедливість. Ось що повинно турбувати Україну і весь християнський світ. Єдина надія на те, що Галичина, а разом з нею і Волинь, і Центральна Україна не допустять сповзання країни до авторитаризму. І не дозволять безкарно топтатися християнськими цінностями.

Сергей ЛАЩЕНКО

Львів — Київ

Київський метрополітен

МАЙДАН НЕЗАЛЕЖНОСТІ

У літературах світу не так і багато є епічних творів, сюжетом яких була б не перемога, а поразка героя чи нації. У нас, здається, тільки «Слово о полку Ігоревім». А тепер — історичний роман Ліни Костенко «Берестечко». Нещасливий для Хмельницького й козаків проганий бій під Берестечком, що так несподівано урвав низку близьких перемог, гірко озвався у свідомості сучасників і нащадків.

Фактичний малюнок берестечкої трагедії відтворено в багатьох історичних описах. Але й у пам'яті народу і в працях авторитетних дослідників Берестечко поставало як епізод — хоч і моторошний, але не визначальний у всьому ході боротьби. Так воно й було, коли дивитися з пункту наступного піднесення народної боротьби, з пункту наступних перемог. Інакше подивилася на Берестечко Ліна Костенко. У неї Берестечко — узагальнений образ національної історичної поразки («Чи ця поразка — це уже кінець? Чи лиш початок іншої поразки?»), проектований і на минулі, і на майбутні часи. З осягненням її причин, наслідків, уроків. Але також і неминучості подолання поразки — у вимірах політичної реальності й ментальності народу («таврою поразки маєм на чолі»). І самий проганий бій, і наступний реванш залишаються поза межами роману, вони немовби винесені за дужки. Ми бачимо і чуємо самого Хмельницького — тоді, коли він вирвався з половину в зрадника хана, якого кинувся був наздоганяти, і опинився в розпачливому становищі, наодинці зі своїми тяжкими думами. У тяжкому самокартанні переживає він усю цілість трагедії — в сув'язі об'єктивних обставин і перипетій власного життя. І хоч він схильний бачити безпосередню причину поразки у власних помилках і слабощах («Хіба я гетьман? Всипище глупот. Так дався оморочити оманам!») — це про довіру до Іслам-Гірея та спробу завернути втеклого хана, через що потрапив до нього в полон, а військо залишилося без гетьмана) та у моральній пригніченості (через зраду Гелени), — але поступово в його роздумах, самокартаннях і мареннях вимальовується ширша картина стану України — розшарпаної хижими сусідами («А звідсіль — то хижі кітги лева, то дзьоб заключений орла»; «Не пощастило нашому народу, дав Бог сусідів, ласих до нашестя. Забрали все — і землю, і свободу, тепер забрати хочуть вже і честь»)...

Внутрішній монолог Богдана Хмельницького (яким і є роман) увібрал у себе все болісне переживання цієї національної долі самою поетесою; звідси широке «проблемне поле», велика «думна» й чуттєва осяжність і насиченість цього монологу, розкид його настроєвих полюсів. Звідси й вагомість кожного рядка, кожного слова та пристрасність сповіді, що робить її незаперечною; та щільність поетичної мови, що й сама стає творчим начalom, продукуючи мало не суцільну афористичність і викликаючи з лексичного небуття небувалі словоформи, розпечатуючи скарби народної мови.

Богдан Хмельницький, яким ми його бачимо в «Берестечку» Ліни Костенко, думанням і почуваннями незрівняно багатший, ніж у працях істориків, які залежать від фактичного матеріалу і можуть оперувати лише документально зафікованими діями, вчинками та висловлюваннями. Але сила поетичної інтуїції та уяви така, що саме цей Богдан Хмельницький здається істинним. У нього та повнота бачення України, та глибина самоотожнення з нею, що тільки й притаманна національному генієві.

У «Берестечку» Богдан Хмель-

ницький переживає долю України так, як це відповідає людині його вдачі й діячеві його формату, — але водночас і так, що його переживання й думки суголосні нам, за чиїми плечими і Сімнадцятий, і Вісімнадцятий, і Дев'ятнадцятий, і Двадцятий віки. (А в картинах поруйнованої України вчувається і чорнобильський досьд самої Ліни Костенко). Тут і геополітична пастка, з якої не просто знайти вихід, і розіп'ятість між Заходом і Сходом; і історична запізненість національного самоствердження, але водночас і його неминучість; і ганьба національного зрадництва та перекиньства; і драматичний діапазон самоусвідомлення — від картання національних вад до утвердження національних гідностей. Нещадно судячи себе, Хмельницький, однак, весь час непомітно переходить і до самозахисту, прямої чи прихованої полеміки з сучасниками й нащадками, з їхніми оцінками його особи...

Як я втомився
бути все на людях!
Важке це діло —
влада, булава.

То вони люблять,
то вони не люблять.
То всяк тебе
щє й брудом облива.
Умри за них, і то їм буде мало.
Усе віддай — обізвуть хитруном.
Видать, це наше
неподільне право, —
Своїх гетьманів
обкідати багном.

Я — кінь. Я — не тягло.
Я — доброї породи.
Як борозенний віл —
тягну, тягну, тягну.
О Боже мій! А в світі ж є народи,
Своїм величким знаюна ціну.
А тут, добивши слово
до сколотин,

всяк хоче правду виказать свою.
І я, обляпаний болотом,
в чиїх очах невронений стою?

Не звікли думати,
звікли говорити.
Кричати звікли — «слава»
та «ганьба».

Злиденний дух, прикутий
до корита,

Лиш ногами правду розгріба.

Хай і цей Богданів голос, голос не випадковий, впишеться у споконвічну й нескінченну, щоразу заново розпалювану, сuto українську, нашу суперечку про те, хто ж винен у наших поразках: народ, що не піднявся до рівня свого великого і натхненого провідника, чи провідник, що виявився не гідним свого великого і святого народу? Які ми охочі персоналізувати поразки, шукати причин поза собою! І нікак не зрозуміємо, що вже самі собою ці люті й безплідні суперечки про чиось вину — неодмінно чиось, не мою ж! — засвідчують нашу психологічну зорієнтованість на поразку, готовність до поразки — і, зрештою, її залишають, забезпечуватимуть. Допоки не змінимось...

Іван ДЗЮБА

(з книги «Є поети для епохи»)

В УРОЧИЩІ ГОНЧАРИ
СВІТИЛАСЯ БІЛА ГЛИНА.
ЧОРНІЛА СТАРА ФОРТЕЦЯ
З ТЕРНОВОЇ ГУЩИНИ.
МОХАМИ БРАЛИСЯ МУРИ.
І ЖЕВРИЛА ДИКА МАЛИНА.
ВНОЧІ УХИКАЛИ СОВИ
І ШУРХАЛИ КАЖАНИ.
ДЕСЬ ДЗВОНИ ДАЛЕКОЙ
ЦЕРКВІ ПОТУЖНО
ГУЛИ НАД МІСТЕЧКОМ.
А ТУТ ЛІШ КОНИК У ТРАВАХ
ТОНЕНЬКО ЩОСЬ ВИТИНАВ.
ТУТ ГЕТЬМАН
БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ,
РОЗБИТИЙ ПІД БЕРЕСТЕЧКОМ,
ОДИН У СТАРІЙ ФОРТЕЦІ
У ТУЗІ СВОЇЙ КОНАВ.
Ну, от і все. Отут я і причалю.
Принижена душа не піднімає віч.
Допалюю життя.
Останній хмиз печалі потріскує, горить
в мою високу ніч.
Були дощі.

Ліна КОСТЕНКО

БЕРЕСТЕЧКО

(ФРАГМЕНТ З ИСТОРИЧНОГО РОМАНУ)

якби не зрадив хаповитий хан,
якби ж він був ощадніший
на вдари,
мій плутаний, мій латаний
талан! —
якби не дощ... якби не ремст
і розбрать...
якби хоч трохи глузду під чуби...
якби старшини не пішли
урозбрід...
якби, якби, якби, якби!!!
Чмели тютюн, ти, Божа лялько
з глює!
Ти ж скінув ярма в Різані Яри!
Тепер стирчиш
над рідною землею,
як вивороть — корінням догори.
Чого ти ждеш? Якої в Бога ласки?
В твоїх редутах проростає мох.
Оце і все. Одна така поразка
закреслює стонадцять перемог.
Ось ніч, і та зорею в очі цвікне.
Чумацький Шлях заремигає —
злаяз.
Хто допоможе,
дурню макоцвітний, —

Ну, хитрував, лестив, лукавив...
Чого добивсь?

Лиш уплямив себі!

...Прости мені,
моя правдива мати,
душі моєї синій чистовід!
В моїм гербі були гармати,
по дві — на захід і на схід.

А я — мисливець, я чаюсь.
На рукаві то крук, то сокіл.
Щоб лізти згинці під руку чиюсь,
я, може ж таки, зависокий.

Ох, Кромвелю!
Це б випить грогоу.
Хіба, як кажуть, хочеш? Тра.
Вибираєм мі дорогу.
І вона нас вибира.

Тобі то що? У вас — Британія.
Довкола море, й не одне.
А тут що не сусід — братання.
Так і дивися, що вковтне.

Чи я ж своїх суміжників турбую,
що напосільсь гамузом? А труссу!
Живу. Труджуся.
Порад не потребую.

В своїй державі
якось розберусь.

Так ні ж, повзуть,
нема од них одгону.
Як свині, риоту до моїх границь.
Лиш з України виметеш корону,
а цар вже в душі скіпетром —
пихиць!

І я, славетник, вершень
перемоги,
я, вільний гетьман
вільної землі! —
я мушу їм чубрикатися в ноги,
сквернити очі до такої тлі!

...Писав посланія, я оди,
у грудях стлумивши плачі.
Я знаю грамоту свободи —
її підписують мечі!

А я ламаю пера гусячі
на довгих титулах царя,
свою вогненну муку гасячи
в колодязі каламаря.

Мое життя душою грає в гилки.
Стонадцять лих навішано на ню.
Із чистоти моєї тільки змилки
історія зливає на стерню.

Я все спізнат, усі закони вовчі.
І чорту — на. І Богу — на.
Та найстрашніше — очі, очі! —
скажені очі Богуна.

Чоло і вічі — справи чоловічі.
А на Страшному стрінemos Суді,
Богун мені подивиться у вічі —
що я скажу йому тоді?

...Колись в огидне зборище
лакуз,
роздриставшись в своїх
святих обуреннях,
я кинув серце, як чирвовий туз,
Єдиний козир.

І залишився в дурнях.

І я спалив до широті мости.
Сказав собі: ти хочеш перемоги?
І одімsti — так наче умasti.
І встань із мертвих —
наче витяг ноги.

І хай лютує ворог навздогінці.
Бо правда що?

Поможеться, якраз.
Недарма кажуть: «Щирі українці».
Ця клята щирість погубляє нас.

Отак скажу я на Суді Страшному.
Умру в багні, воскресну в Богуні.
Бо він — Іван.

Іван то є — Син Грому.

Він брат всього святого у мені.

А ви, що звікли продавати
слова і славу, хром і храм, —
мої діл ревидувати
не вам, паскудники, не вам!

Вшолопати —
не з вашим хистом,
який то біль в моїх словах.

Як дерево, широке листом,
шумлю в свободи в головах!

Нехай стократне помилився,
нехай накликав татараву, —
о, не за себе ж я молився
і не для себе ж я живу!
1967 р.

Тепер недобра спека.
Уже рука не вдергить булави.
Куди умерти?!

З пекла та й до пекла?
Гармат нема. Пропали корогви.
Дев'ятосил,
знемігся я потрошку.
Ірже мій кінь у дикій лободі.
Немає війська.
Всі — у розпорошку.
Один в біді. Один — я на воді!
Оце тобі супряга з бусурманом.
Хіба я гетьман? Всипище глупот.
Так дався оморочити оманам!
Тепер дивися на Україну.
От. Дивись.
Давись слізами.
Був найдужчий.
Носив при боці шаблю,
не стручок.
Тепер сидиш самотній,
невладущий
І п'єш, як трахтемірівський
дячок.
Твою свободу охрестили грati.
Бур'ян в полях —
ледь видно архалук.
То що ж тепер цьому народу —
брати
свій кревний хліб
у переможця з рук?!

Хмелій, Хмельницький!
Підкоряйся гнудечкам.
Народе вільний,
аж тепер ти — віл.
Моя поразка зв'ється
Берестечком.
На Київ наступає Радзівілл.
Мене вже можна голими руками.
Мені пора вже шаблю на патик.
О, де ж мої полковники
з полками?!

Де мій Богун, Пушкар
і Джеджалік?

Де моя добра слава у народі?

Я вже як прах своїх сороковин.
Мене кляли на Масловому Броді.
Мені уже не вірить Чигирин!
Де мій Небаба,
ох, таки ж не баба!
Якби під ним не встrelili коня,
хіба б поліг від куль
якогось драба
козак Небаба, вихрові рідня?!

Якби не ті татари, як отари,
підніжок,
чиється милості слуга!

Лигавсь з боярами товстими,
лукаво руки потирає.
Це ж він то з тими, а то з тими
лестив царю і туркам потурав!

Та я, аби розгрити вішки,
дійду й не до таких ощущень.
Та я не те, що там підніжком —
я чортом, дідьком підпишуся!
З ляхами вип'ю море кави.
З великом знаюся цабе.

ЗАКОН, ЯКИЙ НАВРЯД ЧИ ЗАХИСТИТЬ

В передостанній день листопада Український незалежний центр політичних досліджень в особі голови його Ради Юлії Тищенко, яка спеціально здійснила цього приїхала із Києва, та Володимира Притули, програмного директора Кримського незалежного центру політичних дослідників і журналістів, провели у Сімферополі засідання прес-клубу «Дискримінація в Україні: суспільні настрої та політика влади».

В основу розмови було покладено опитування, що проводилося Київським міжнародним інститутом соціології 6 - 27 вересня цього року і охопило 110 населених пунктів по всій Україні. Базуючись на 2044 анкетах, одержаних від громадян, можна було дійти такою висновку: 15% українців вважають, що у 2013 році стикалися з випадками дискримінації за ознаками національної принадливості, статі, раси, майнового стану, релігійних уподобань, політичних поглядів, віку, стану здоров'я тощо. Проте 68% людей вважає, що із чимось подібним не мали справи взагалі.

Якщо існує негативне явище, засуджене законом, то мають бути і механізми його мінімізації, безпосередньо до викорінення цього явища, теж узаконені юридично. Тому Юлія Тищенко представила також моніто-

ринг діяльності органів виконавчої влади різного рівня, які брали або не брали жодної участі в організації заходів з метою усунення явищ дискримінації та переведення їх в площину впливу законодавства.

Варто зазначити, що Закон «Про засади запобігання та протидії дискримінації» було ухвалено тільки у вересні цього року. Дискримінація ним визначається як «рішення, дії або бездіяльність, спрямовані на обмеження або привілеї стосовно особи та/або групи осіб за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, сімейного та майнового стану, місця проживання, за мовними та іншими ознаками, якщо вони унеможливлюють визнання і реалізацію на рівних підставах прав і свобод людини». У статті № 1 роз'яснюється також, що таке непряма дискримінація та утиск.

А на побутовий мові дискримінація – це почуття приниження, пов'язане з різними чинниками. Та ось, як підказують логіка, а також реальний досвід, притягнути за такі речі до відповідальності практично неможливо. Слухаю інформаційну передачу по ДТРК «Крим» і чую, як, бажаючи примен-

шти значення Євросоюзу та української перспективи щодо цього в особах Петра Кокса та Олександра Квасневського, кореспондента називає їх всього лише двома пенсіонерами. Їхні паспорти я не дивилася, але ж вони – уповноважені особи, за якими 500 млн. громадян із різних країн. Та вікова дискримінація не кращим чином впливає на імідж цих людей серед телеглядачів, а також на авторитетність їхньої місії.

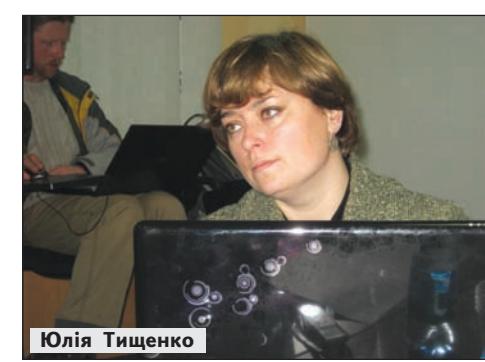
А ось молода жінка невдовзі після весілля приходить влаштовуватися на роботу. Керівник розуміє, що її трудова кар'єра розпочинається з декретної відпустки, і, вибачившись перед нею, пояснює, що вакансія з якоїсь там вигаданої причини «розсмокталася». Але, з іншого боку, оголошує про прийом на роботу молодих дівчат модельної зовнішності, підприємець насправді не піддає дискримінації пишнотілих пенсіонерок, які в силу об'єктивних причин не можуть працювати ні моделями, ні стрітгізерками.

Але буває й так, що людей ображают за національною ознакою просто в телевізорі, поряд – безліч свідків, а ті, хто мав би заявити свій протест, просто мовчкі утираються. На передачі «Відкрита політика» один із запрошених, прибічник російської ідеї, заявляє: «Спочатку країною правив грузин, потім – хохол, потім – ще один хохол і нарешті прийшов російський цар». Я не про історичну достеменність, а про двох «хохлів», і тут, до речі, ведучий – ні пари з вуст, а мовчання – ознака згоди.

А чи є дискримінацією, коли тебе на порозі модного бутіка попереджають, що сюди входити не варто, бо «ви тут все одно нічого не купите, у нас дорого»?

Зрештою, все наше життя сповнене всіляких принижень і незручностей, які можуть підпадати під статтю: дискримінація. На засіданні, зокрема, зауважувалося, що українські журналісти мають одержувати папери, необхідні для їхньої професійної діяльності, українською мовою. Боротьбою із дискримінацією є і запобігання насильству зі сторони дітей та жінок в родині.

Згідно з новітніми віяннями, заговорили і про дискримінацію, пов'язану зі статевою орієнтацією. Скажімо, геть чи лесбіянку не беруть на цій підставі на роботу. Але де ви бачили такого трансексуала, який би вказував це у своєму резюме, та і влаштовуватися на роботу навряд чи прийдуть чоловіки у спідніях.

Юлія Тищенко

То як же насправді відрізняті протизаконні дії, варти судового провадження, від звичайних елементів побутового дисбалансу, що мають ті чи інші ознаки дискримінації? Відповіді намагаюся знайти у тексті самого закону. Дізнаюся, зокрема, що «не вважаються дискримінацією дії, які не обмежують права і свободи інших осіб і не створюють перешкод для їхньої реалізації, а також не надають необґрунтovаних переваг особам за їхніми певними ознаками, стосовно яких застосовуються позитивні дії, а саме: спеціальний захист з боку держави окремих категорій осіб, які потребують такого захисту; здійснення заходів, спрямованих на збереження окремих груп осіб, якщо такі заходи є необхідними; надання пільг та компенсацій у випадках, передбачених законом; встановлення державних соціальних гарантій окремим категоріям громадян».

У цій статті (ст. 6) на перший план виходить термін: позитивні дії, про що йшлося і під час розмови. Політика позитивних дій має бути спрямована на вирівнювання ситуації.

Згідно із Законом, особи, які зазнали дискримінації, можуть звернутися до уповноваженого з прав людини або ж до суду. Та довести справу до судової інстанції, як повідомили органи затори прес-клубу, вдалося поки що одиницям. «Пощастило» інвалідам, від котрих, як правило, не очікують ніякої загрози і не дуже панкуються з їхніми почуттями.

Взагалі ж, ведучими було зазначено, що Закон потребує серйозного доопрацювання, а від себе хочу додати: йому і в принципі не загрожує статус дієвим. А поки що він більше схожий на декларацію і, ймовірно, виник на гребені європейських прагнень України й так само легко може бути скасований нинішньою владою, як і ці прагнення.

Тамара СОЛОВЕЙ

ТІЛЬКИ ПРАЦЯ ПОВЕРТАЄ ДО ПОВНОЦІННОГО ЖИТТЯ...

З грудня у рамках загальноміських урочистих заходів з нагоди Міжнародного дня інвалідів, який відзначається цього дня, у Севастопольському центрі культури та мистецтв для громадян з обмеженою функціональною підіздатністю відбулася тематичний ярмарок вакансій.

Севастопольський міський центр зайнятості бере активну участь в усіх міських заходах, спрямованих на підвищення рівня соціальної захищеності найбільш уразливих верств населення. Напередодні Міжнародного дня інвалідів міський центр зайнятості спільно з соціальними партнерами провів для громадян з інвалідністю війзну акцію на базі Орлінівської сільради, семінар-тренінг щодо особливостей пошуку роботи, профорієнтаційний урок для дітей на базі школи-інтернату № 4 та інші заходи.

Директор Севастопольського міського центру зайнятості Валерій Ільченко звернувся до учасників заходу з промовою. Він розповів про здобутки центру зайнятості у сприянні працевлаштуванню громадян з інвалідністю та побажав учасникам тематичного ярмарку вакансій плідного пошуку роботи. За його словами, у Севастопольському міському центрі зайнятості налагоджена система роботи щодо сприяння в працевлаштуванні громадянам з обмеженими фізичними можливостями. Так, за девять місяців 2013 року послугами міського центру зайнятості скористалися більше 260 громадян з інвалідністю, з них 143 особи отримали статус зареєстрованих безробітних, – це на 53,8% більше порівняно з анало-

гічним торішнім періодом, що свідчить про підвищення довіри до служби зайнятості. Для 46 громадян з інвалідністю за підтримки центру зайнятості була знайдена відповідна робота з урахуванням рекомендаций медико-соціальної експертної комісії. З

початку року за сприяння центру зайнятості 7 громадян з обмеженими фізичними можливостями відкрили свій власний бізнес, професійне навчання пройшли 13 громадян з інвалідністю. Рівень працевлаштування громадян з обмеженою працевлаштуваністю зрос і склав 28,7% проти 21,5% минулого року. Приклади соціально відповідального бізнесу в питаннях працевлаштування громадян з обмеженими фізичними можливостями подають добре відомі в місті підприємства «Севастопольенерго», «Авліта», «Севелектроавтранс» ім. О. С. Круподьорова, «Севастопольгаз», «Хімагробуд», залізничний вокзал Севастополя. Керівник центру зайнятості підкреслив, що стаття 14 Закону України «Про зайнятість населення» визначає сім категорій громадян, які мають додаткові гарантії сприяння у працевлаштуванні. Серед них – інваліди, що не досягли пенсійного віку. Також Валерій Ільченко акцентував увагу роботодавців та шукачів роботи, що згідно зі ст. 26 цього Закону роботодавець, який працевлаштує громадян з інвалідністю, отримує право на 100% компенсацію єдиного соціального внеску.

На ярмарку шукачам роботи з обмеженою працевлаштуваністю 17 підприємств, організацій та уста-

ПРАВА ЛЮДИНИ І НОВИЙ КОДЕКС

В рамках Всеукраїнського тижня права та до 65-річчя Загальній декларації прав людини в бібліотеці-філії № 7 ім. Т. Г. Шевченка ЦБС для дорослих м. Сімферополя відбувся правовий екскурс «Права людини і новий Кримський процесуальний кодекс України».

На зустрічі були присутні представник Кримського центру підвищення кваліфікації при Раді міністрів АР Крим Роман Юхимович Савонюк, заслужений юрист АР Крим, доцент, кандидат юридичних наук, та студенти Сімферопольського коледжу Національного університету харчових технологій.

На зустрічі були присутні представник Кримського центру підвищення кваліфікації при Раді міністрів АР Крим Роман Юхимович Савонюк, заслужений юрист АР Крим, доцент, кандидат юридичних наук, та студенти Сімферопольського коледжу Національного університету харчових технологій.

19 листопада 2012 року набув чинності новий Кримський процесуальний кодекс України. Прийняття такого закону стало важливою віхою в реконструкції державної системи вітчизняного судочинства, а також у реформуванні таких його інститутів, як дізнатання і слідство. Ухвалення нового КПК було необхідною потребою, тому що він дає представникам правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю більш широкі права і можливості,

що робить новий кодекс прогресивним. Але необхідно не забувати про презумпцію невинуватості і дотримуватися конституційних прав і свобод людини. Цінність верховенства права полягає у тому, що кожен може мати привілія користуватися Законом на свій захист.

У читальному залі була підготовлена тематична полиця «Захищаючи права людини», на якій були представлені публікації Р. Ю. Савонюка, зокрема у «Кримській світлиці», і книги з правових питань.

Студенти уважно слухали і ставили запитання. Автори країнських запитань були відзвінчені призамами.

**Наталя КАРЖАВІНА,
засідувач бібліотеки-філії № 7
ім. Т. Г. Шевченка
м. Сімферополь**

ПАСІОНАРІЇ НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКОГО, АБО ПРОДОВЖЕННЯ РОЗМОВИ ПРО МОВНУ СПЕЦИФІКУ ЦЕНТРУ

У Новоград-Волинському вже є наші передплатники, з якими можна і варто контактувати. Тому поїздки у місто, де колись було багато військових частин (в районі, не повірите, аж 36; навіть морська «учебка» функціонувала!), стають виправданими. Щікаво дослідити, як відроджується українська мова там, де зовсім недавно престижно було розмовляти російською. А тут в пригоді стають музеї, книгарні, навіть вивіски. А особливо корисними є зустрічі з людьми.

Так уже сталося, що першими читачами «Кримської світлиці» є активісти Братства ОУН-УПА. Ось до них я і хав, ще й віз цілу сумку книжок, журналів та газет. Причому, за збігом обставин цього разу добирається в Новоград не зі Львова, а з Києва, тому прихопив з собою кілька примірників «Пульсару Приірпіння» та три великих альбоми-каталоги з роботами українських художників, які демонструвалися на виставках «Україна від Тринілія до сьогодення» з 2008 до 2012 року. Якби не подвижництво Олександра Мельника, цих каталогів не існувало б у природі. Відповідно українці не знали б своїх національно свідомих живописців. Про непересічного київського художника (і без перебільшення велику людину) я міг би говорити годинами. Є у цього картина під назвою «Пора». На ній Олександр Мельник зобразив себе оголеним до пояса, та ще й на снігу. Що символізує ця робота? Автор пояснив це так: художник повинен творити завжди, у будь-яку погоду, у будь-яку пору року. Голою шкірою повинен відчувати нові віяння часу і... творити добро, жити для людей. Олександр Мельник є наочним прикладом українсько-пасіонарії початку ХХІ століття. Ще поки є такі. Але чи будуть через 30-40 років? Не знаю... Самі по собі вони, звичайно, не з'являться, їх треба виховувати — а це непросто в епоху дикого капіталізму. І все ж вода камінь точить. Тому й везу каталоги, якщо не в Новоград-Волинський, то в Коломию або в шахтарський Червоноград. І взагалі намагаються розповідати про Олександра Мельника всім небайдужим українцям — незалежно від регіону.

ЩОБ ЛЮДИ ПОВАЖАЛИ ОДНЕ ОДНОГО І БАЧИЛИ ПЕРСПЕКТИВУ

Але якщо Олександру Івановичу вже за шістдесят, то редактором «Пульсару Приірпіння» є зовсім молода і дуже симпатична жінка. Юлія Бережко-Камінська також з когорт пасіонаріїв. В електричці я увімкнув диктофон і кілька разів прослухав запис нашої недавньої розмови з нею. Схвилюваний голос Юлії, її світла енергетика впливають позитивно. І ця енергетика потрібна подорожньому, як смолоскип у нічній темряві. Погодьтесь, слова молодої поетеси змушують задуматися, заряджають енергією, мобілізують:

Хочеться внести в свідомість людей деякі позитивні речі. Дати альтернативу. Дати ті моменти, над якими варто замислитися, які варто в себе увібрati. І тоді вони стануть частинкою нашого національного характеру, частинкою долі! Тираж «Пульсару Приірпіння» поки що невеликий — лише 1 тис. примірників. Але поступово ми його збільшимо. Звичайно, існує проблема, що люди зараз менше читають, мало чим цікавляться. І це важко — жити і творити в суспільнстві, яке глухе до твоїх ідей. Яке нічого не хоче слухати і нічого не хоче розуміти... А нам хочеться, щоб люди поважа-

ГОМОНІЛИ ЗІ МНОЮ ДУБИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ...

Це вже закономірність: плачуеш багато, а встигаєш, як правило, значно менше. Хотілося б, щоб тебе чекали найцікавіші люди міста, а ще краще, якби вони зібралися в одному місці. Тоді поїздка

Поет А. Клюско

була б значно ефективнішою. Але ж у кожного свої справи; до того ж люди, які мені цікаві, априорі не можуть бути бездіяльними. Тому встиг не все: не побував у музеї Лесі Українки, не зустрівся з бардом Сергієм Руденком, не переговорив з місцевими ко-заками. Зате пересування в місті на автівках моїх нових дружів було надзвичайно пріємним. В салоні практично кожній з них лунали сучасні українські пісні. Не знаю, чи це вже така нова мода утвердила в Новоград-Волинському, щоб слухати українські, чи це лише «братчики» так шанобливо і патріотично ставляться до вітчизняного пісенного продукту. Подумалося: якщо контактувати лише з ними, то різниці між Львовом і цим, не таким вже великим, районним центром Житомирської області практично не відчувається. А однодумців у хлопців вистачає, бо коли машина зупиняється в тому чи іншому місті, то неодмінно підходить хтось із знайомих і розповідає про свої справи. І ті спра-ви так чи інакше були пов'язані з українством. У другий половині дня я познайомився з чудовим поетом, власником невеличкого книжкового магазину «Обрій» Анатолієм Клюском. Анатолій Олексійович поєднує пріємне з корисним — перебуває серед книжок і примудряється якось з того захоплення жити. І це дуже почально, бо поєт є одним з тих, хто працює на українськість Новоград-Волинського. Магазин «Обрій» знаходиться поряд з автобусною зупинкою, і його власник обернув це на свою користь. У свій спосіб «обіграв» ту обставину, що пасажири марно витрачають час на очікування транспорту. Тому й під'юджує написом на біч-

ній стіні магазину: «Навіщо втрати марні? Заходьте до книгарні! Книгарня «Обрій» — диво, а вхід до неї — зліва». А трохи далі я помітив текст його вірша «Українською мовою...». Ніби й багато їдджу Україні, а також прямо агітації за українську мову на стінах кioskів та магазинів досі не помічав. А ще кажуть, що Новоград-Волинський надто швидко повертається до мови дідів-прадідів... А чому він повинен залишатися зросійщеним? Доля манкуртів, як правило, незавидна. Патріоти живуть крає, адже їм притаманна національна і людська гідність, вони відповідальніше ставляться до майбутнього. Було б навіть дивно, якби у краю Бульбі-Боровиця українська мова залишалася в ролі попелюшки. Про це ми довго говорили з Анатолієм Олексійовичем. Я навіть зробив символічне фото власника «Обрію» з календарем на 2014 рік «Чарівний Крим». Зауважте, календарів хоч і про Крим, але українською мовою. Чи могло бути інакше? Якби вони мали можливість уважно перевчитати згаданий вірш, то подібних питань не виникало б. Автор непохитний у своїх переконаннях:

*Тож тепер за Вкраїну в бою,
За Тарасову, «новую»,
Присягаю на вірність свою
Українською мовою!*

Ця мова дорога йому, бо навіть дуби дитинства були своїми, рідними, а не чужинецькими. Автор ностальгійно згадує: «Гомоніли зі мною дуби українською мовою...». Гарно сказав, правда? В дорозі я прочитав кілька статей і заміток, пов'язаних з лісом, тому відразу спробував якось пов'язати ці рядки талановитого поета з прочитаними матеріалами. А дуб — це ж чудово, що справжній символ Полісся! На жаль, в екологічному сенсі наше Полісся нині загрожене, бо ліси посилено знищуються. Якщо не котеджними забудовами, то безсистемними вирубками.

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПАТРУЛЬ ІМЕНІ ОТАМАНА ОРЛІКА?

Повернуся на хвилину до прочитаних в електричці матеріалів. Виявляється, полковник Армії УНР, крайовий комендант УВО Андрій Мельник був... лісівником за освітою. А знаєте, хто був другом дитинства Івана Шульги, головного лісничого престижного і відомого Пуша-Водицького лісництва, що під Києвом? Не повірите — сам отаман Орлик. Справжнє ім'я цього мимоволі прославленого у романі «Як гартувалася сталь» отамана — Федір Артеменко. Він народився 23 грудня 1896

«Агітаційний вірш» на магазині

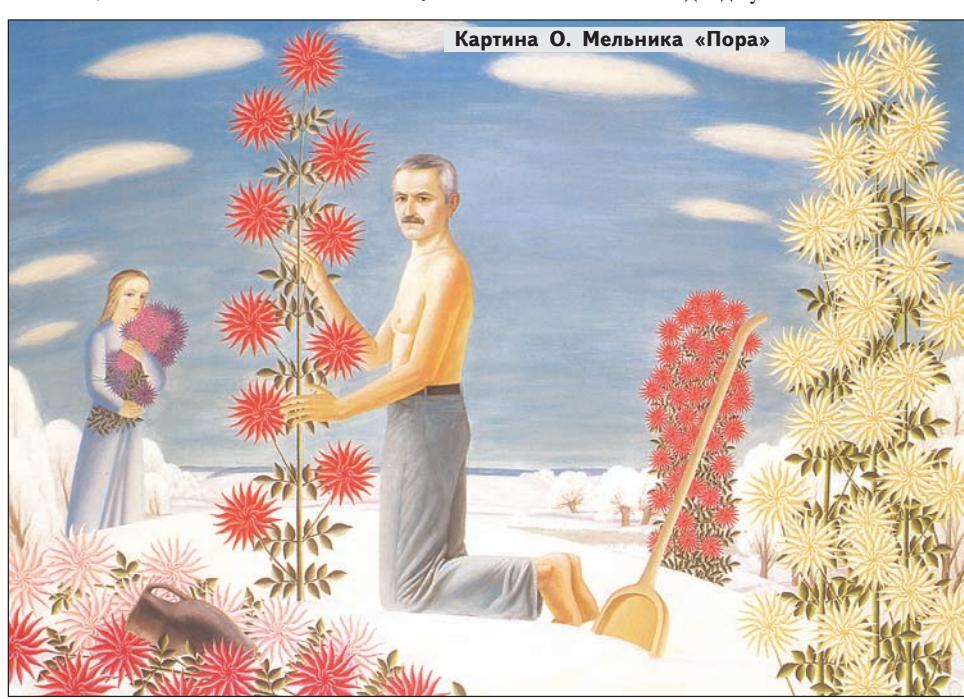
року. На Першу світову війну пішов добровольцем, закінчив Київську школу прапорщиків. Потім, відзначившися у боях, отримав чин поручника. Служив у корпусі генерала Скоропадського, за Директорії був начальником штабів Фастівського та Козятинського гарнізонів. У складі армії УНР брав участь у боях проти червоних. В 1920-1922 рр. — повстанський період. Діяв у районі Бородянки, Тетерева, Іванівки, Фастова, Василькова, Макарова, Димера, Гостомеля і, звичайно ж, Боярки, про що не забув згадати у своєму романі Микола Островський. Загони отамана постійно нападали на лісові розробки, розганяючи тих, хто рубав дерева у лісі. Повстанці Орліка застосовували і психологічний тиск: розвішували оголошення, в яких погрожували тим, хто вирубуватиме ліс. Лісорубів називали «розкрадачами українського майна». Про це Микола Островський писав, тільки ж у цього українського патріота були «бандітами». Цікаво, а якби зараз з'явився екологічний патруль імені отамана Орліка, юних екологів також називали б «нациками» чи «бандітами»? Не виключаю цього з огляду на специфіку інформаційних воєн нашого часу. Але як тоді назвати тих, хто знищує ліс? Ну, хай вже в 1920-му році більшовики мусили обігріти населення Києва. Але як тепер пояснити народу побудову котеджів у найстаріших, наймальовничіших, найближчих до столиці лісів масивах? А в заповідних лісах Криму? Чи не пристів і там час для сучасного отамана Орліка? В дорозі встиг переговорити по телефону з Тетяною Кравчук, наполегливим і послідовним борцем за збереження лісів Житомирщини. Так, мовляв, і так, є хороша ідея. Але Тетяна Михайлівна відразу застерегла: директором Новоград-Волинського лісгоспу є фаховий лісівник і непоганий

господар. Ящо й починати подібний рух, то не там. Бо в інших місцях значно гірше. Тому ідею з екологічним патрулем не так вже й просто реалізувати. Там, де найбільше крадуть ліс, може й не бути активного, впливового об'єднання патріотів. Тоді залишаються записки, плакати. Їх і школярі можуть розівшувати. Непогана була б школа екологічної зрілості! Видно, про це не лише я думаю, бо нещодавно депутати Гостомельської селищної ради обговорювали пропозиції щодо встановлення в своєму містечку пам'ятника Федору Артеменку, «отаману Орліку». Може, цей президент і став би першим кроком у боротьбі за збереження лісівих багатств України. Ще було б добре, якби визначилася церква. З ким вона? З тими, хто відверто начав на християнство, в тому числі й на заповідь «не вкради», чи з тими, хто так чи інакше намагається відстоювати християнські цінності?

ОДНА ЛЮДИНА НЕ МОЖЕ ЗРОБИТИ БАГАТО, А ОСЬ КОЛИ Є ГРОМАДА...

Пропагувати «Кримську світлицю» за межами Криму непросто, але цікаво. Непросто тому, що люди часом і своїх регіональних газет не читають. А для того, щоб читати кримську пресу, потрібна неабияка мотивація. І все ж вода камінь точить. Коли «братчики» зібралися після роботи, то я зрозумів, що з ними можна говорити про все, в тому числі і про кримські проблеми. Пояснив, що росіянам АРК постійно допомагає Москва, кримським татарам — Туреччина, а ось недоасимільовані українці півострова можуть розраховувати тільки на допомогу патріотично налаштованих громад «материкової» України. Но влада щось не дуже переймається титульною нацією.

(Продовження
на 7-й стор.)

«Світличанські читання» у Новоград-Волинському не обмежилися розмовами про Крим. Згодом хлопці почали говорити про ситуацію в країні. І практично всі були згодні з думкою, що в цей період не варто жити за принципом: «Моя хата з краю...», навпаки, треба гуртуватися і намагатися разом вирішувати проблеми. При цьому допомагати тим, кому важче. Звісно, не забувати про кримських українців. Коли ми зібралися розходитися, я попросив «братчиків» коротко сказати про найголовніші, з іхньою точки зору, речі. І ось що записав мій диктофон:

Сергій Сенчуков:

— Щоб підняти місто чи якийсь інший населений пункт, потрібні люди. І постійна робота з ними. Тобто різні цікаві і корисні заходи. Це об'єднує. Но одна людина не може зробити багато, а ось коли є громада, то та під силу набагато більше.

Руслан Савчук:

— Варто спілкуватися з різними організаціями, з представниками різних міст, взагалі, з цікавими, політично активними людьми. І стартано вивчати іхній досвід громадської роботи. Переїмати все позитивне. Поїздки новоград-волинців у інші міста також потрібні.

Володимир Ліберда:

— Як на мене, то треба робити своєрідну організаційну мережу. Таку, як була в ОУН. Треба залучати людей з інших міст України, навіть тих, хто вийшов на заробітки за кордон. Адже і серед емігрантів багато небайдужих людей, і серед заробітчан та-жок. А якщо говорити про Новоград-Волинський, то варто створювати якісь про-світницькі гуртки. Навіть по школах можна ходити, щоб впливати на молодь, рятувати їх від русифікації.

Володимир Єнжієвський:

— Треба тісніше пов'язувати питання ідеологічні і соціальні. Воєніальне тепер турбує людей не менше, ніж ідеологія. А ще для Новоград-Волинського актуальною проблемою є створення «Пласти».

Олег Свірстюк:

— Моя думка така, що на самперед треба займатися дітьми, починаючи зі шкіл. Це я дивлюся по нашій родині. Коли сам почав розмовляти українською вдома, то і моя п'ятирічна дитина також відразу перейшла на неї. Треба шукати вихід на вчителів, а ще краще — відразу на директорів шкіл.

Анастасія Кулініч:

— Я абсолютно погоджуєсь з думкою, що треба розвивати тему патріотизму. І гуртувати навколо себе молодь. Оскільки я ще навчаюся в школі, то поширюю що ідею серед своїх однолітків. Але

поки що молодь пасивна. Є люди, які цим цікавляться, але у них обов'язково вдома є якісь перешкоди. Таких, щоб відвадалися справі повністю, поки небагато...

Анатолій Клюсіко:

— Я стараюся в своїй книжарні забезпечити достатню кількість україномовної літератури і якось виховувати самого читача. Проводжу бесіди з ними на патріотичну тематику. Навіть той вірш про мову на рекламному щиті говорить сам за себе.

І треба сказати, що тепер багато людей цікавляться українськими авторами, мені це приемно. А стосовно вашої газети скажу таке: вона робить дуже добру справу! Майбатько познайомився з «Кримською світлицею», коли відпочивав у Євпаторії. Це було років сім чи вісім тому... Коли повернувся додому, то відразу передплатив її, з тих пір не розлучається з улюбленим виданням. Дописує навіть. Так що і на житомирському Поліссі вашу газету читають і поважають!

Можливо, і я передплачую «Світлицю» на наступний рік, мені приемно, що там є грунтовні статті про культурне і громадське життя Новоград-Волинського.

Олександр Серпутько:

— Треба зламати радянські стереотипи, перемогти свій страх, який залишився ще з тих радянських, комуністичних часів. Часом люди не хочуть навіть сприймати інформацію патріотичного змісту... Треба вчитися до них доносити інформацію так, щоб вони не залишалися байдужими і самі робили висновки. Бо раніше нам готові висновки згорі нав'язували. А людей треба навчити вислуховувати одне одного, щоб потім вони могли разом народжувати якісь нові, корисні для суспільства ідеї.

А КОРІННЯ ТАКИ ЗБЕРЕГЛОСЯ!

Слухаючи новоград-волинців, я пригадав вірш з книжечки Анатолія Клюска «Хроніка української революції».

Встиг її переглянути перед зустріччю з «братчиками». Не знаю, що цим віршем хотів

заспокоїти українською мовою, то населення півострова до неї звикатиме швидше. Но поки що українізаторські функції в АРК виконують лише відпочиваючі з Галичини, та й то лише в літню пору і при тому далеко не всі. Немає поки «критичної маси» мовців, яка б дозволила україномовним не бути в Криму білими воронами. Ось тому і потрібна довга, копітка робота на теренах Центральної України, хоч вона, на перший погляд, і не має прямого відношення до Криму.

Сергій ЛАЩЕНКО
Новоград-Волинський — Львів

усуватися від виконання державницької місії? Адже ще є порох у порохівнях! Шоправда, пережили ці регіони немало. Те, що Галичина і Волинь перенесли в 40-ві та 50-ті роки минулого століття, те ж саме український Центр пережив у 20-ті роки, коли останні повстанські загони припинили свою існування. Мені здається, що згаданий мною вірш новоград-волинського поета якраз про той період. Тільки валорічний формі, звичайно: «Рубали дуба лісоруби. Хоч довго мучились — звалиси. Один відтяв у дуба чуба, інші — стовбур поділили...». Це ніби про холодноярців і гепешників сказано, хіба ні? Або про знесилену тодішню Наддніпрянщину в цілому. А далі слухайте:

*В безжалільному вогні згоріли
Гілки і молоде пагіння.
Все лісоруби допалили —
Забули тільки про коріння...*

Ось те коріння і відроєло, дало життєдайні пагони. Тому й існують умови для існування і зміщення Новоград-Волинського «Братства». Сподіваюся, в багатьох містах і селищах так званої «петлюрівської України» — нагадаю, що авторами цього терміна є українські соціологи, які вивчали специфіку регіонів на основі аналізу результатів голосувань на виборах, — ситуація багато в чому схожа. Там також можуть з'явитися ідейні побратими новоград-волинців. І ці «братчики» (житомирські, черкаські, уманські, кіровоградські) рано чи пізно захочуть підтримати українців автономії. А впливати на ситуацію в АРК можна по-різноманітно. Наприклад, запрошуваю до себе учнів кримських шкіл. Хіба погано провести літні канікули на Холодноярці або під Каневом? А пройтися стежками Бульби-Боровця на Олевщині чи відвідати село Базар, де геройчно загинули наші повстанці? А хіба не може Полтава викликати ті ж позитивні емоції, що їх викликає Львів?

І якщо мешканці з Центральної України, відпочиваючи в Криму, розмовлятимуть українською мовою, то населення півострова до неї звикатиме швидше. Но поки що українізаторські функції в АРК виконують лише відпочиваючі з Галичини, та й то лише в літню пору і при тому далеко не всі. Немає поки «критичної маси» мовців, яка б дозволила україномовним не бути в Криму білими воронами. Ось тому і потрібна довга, копітка робота на теренах Центральної України, хоч вона, на перший погляд, і не має прямого відношення до Криму.

Сергій ЛАЩЕНКО
Новоград-Волинський — Львів

ВІЙСЬКОВІ МОРЯКИ ПІДТВЕРДЖУЮТЬ ФІЗИЧНИЙ ГАРТ

В рамках підготовки до цьогорічного оцінювання офіцери управління територіальної оборони та управління військ берегової оборони командування Військово-Морських Сил ЗС України, що дислокуються в Сімферополі, склали контрольні залихи з фізичної підготовки. Нормативи на міському стадіоні «Фіолент» у офіцерів командування приймав начальник фізичної підготовки та спорту командування Військово-Морських Сил ЗС України полковник Микола Горнік.

Протягом двох годин офіцери управління на чолі із заступником командувача

ВМС ЗС з берегової оборони полковником Ігорем Воронченком склали іспити на легкоатлетичних дистанціях 100 і 1000 метрів та виконали нормативи в силових вправах з підтягування на перекладині.

Усі учасники успішно склали іспити. У загально-

«ОБЕРІГ СІЧОВИКІВ»

Шановні редакці! Може, ця інформація зацікавить читачів вашої патріотичної української газети, які хочууть міцно стояти у житті на ногах, захистити себе, свою родину, свою справу і рідну країну. Коротко про себе. Мені 54 роки. За фахом я — адвокат. Протягом життя вивчав різноманітні види, стилі спортивних і бойових мистецтв, особливості технічного арсеналу, тактичні рішення, методики тренування, інші переваги та недоліки. Аналізуючи історичні, географічні, правові, культурні, фізіологічні та інші причини обмеженості систем бою і намагаючись їх усунути, я створив власну систему єдиноборства, яка природно поєднала ударну і борцівську техніку.

«ОБЕРІГ СІЧОВИКІВ» (ОС) — таку назву має цей вид рукопашу — можна розглядати як філософську доктрину, в основі якої — релігійні та етичні принципи, притаманні українським. Або як науку концепцію, що має системну і логічну структуру, в основі якої розуміння цілісності людської природи і світу. Однак найперше, ОС — це мистецтво рукопашного бою, принципи, методи, способи якого ґрунтуються на потужному творчому потенціалі людини.

В практичному розумінні Оберіг Січовиків — козацьке бойове мистецтво — оригінальне сучасне поєднання ударних і борцівських технік, стратегії і тактики перемоги, філософії бою і духовного розвитку козака-січовика. Це система теоретичних знань і практичних навичок, які дозволяють ефективно нейтралізувати будь-яку агресію і контролювати ситуацію, не перевищуючи меж необхідної оборони. Поза всяким сумнівом Оберіг Січовиків — краща серед бойових стилів — органічно поєднав динамічність бойового гопака, французького силату, жорсткість боксу, карата, традиційну ефективність і потужність панкратону, греко-римської боротьби, самбо, джиу-джітсу та грацій айкідо і тайдзі-цюань. ОС — це чудова сучасна українська адаптація давніх бойових традицій України і світу.

З метою практикування ОС в Запоріжжі створено безкоштовний тренувальний центр для молоді і студентства.

Для популяризації ОС серед населення, підвищення ефективності тренувального процесу, чіткого розуміння основ і особливостей цього стилю бою мною розроблено методичний підручник «Основи, Секрети, Таємниці козацького бойового мистецтва «Оберіг Січовиків»; Спадок козацьких характерників — народна магія: гіпнотично-маніпулятивні психотехніки; Способи виживання в умовах екстрему», в якому подається не тільки принципи, технічні прийоми, філософія, стратегії і тактики перемоги, методики тренування, інші переваги та недоліки. Аналізуючи історичні, географічні, правові, культурні, фізіологічні та інші причини обмеженості систем бою і намагаючись їх усунути, я створив власну систему єдиноборства, яка природно поєднала ударну і борцівську техніку.

Можливо, знайдеться добродії, які посприяють заснуванню Кримської козацької січової спільноти, допоможуть в зйомках навчального фільму, випуску навчальних матеріалів, в організації літнього табору в Криму, інших заходів. У будь-якому разі ми будемо широ вдячні за надану допомогу. Дієвість, перспективність, успішність такої допомоги дасті свої результати вже найближчим часом. Сподіваюсь на вашу прихильність, розуміння і підтримку наших скромних ініціатив та на подальшу підтримку, скорінану, взаємовигідну співпрацю. Детально на напрямках нашої діяльності можна ознайомитися на сайті: sichforth.besaba.com

Повідомляю адресу та засоби зв'язку: м. Запоріжжя, бульвар Тараса Шевченка, 18/1. Тел./факс 0(061) 224-03-92. Моб. тел. 097-499-75-81; 099-614-36-71. E-mail: sichforth@gmail.com

З глибокою повагою і шаною, ваш шанувальник Григорій СТЕПЧЕНКО, адвокат, майстер бойових мистецтв, майстер Суджок, наказний отаман, полковник козацького Війська Запорізького Низового

Новоградці рівняються на патріотів!

ОТОЧЕННЯ ШЕВЧЕНКА

Броніслав Залеський у засланні

Темі заслання та експедицій у мальській спадщині Тараса Шевченка ми завдаємо знайомству з Броніславом Залеським — художником, істориком, письменником та громадським діячем, який також мешкав у літovській столиці. Якщо перше назавжди залишило в Тарасовій пам'яті глибокі враження від міста, то друге — через далину років підживлювало його юнацькі спогади, й він був вдячний Броніславові, що повертав його в «місто європейське й першого серйозного кохання».

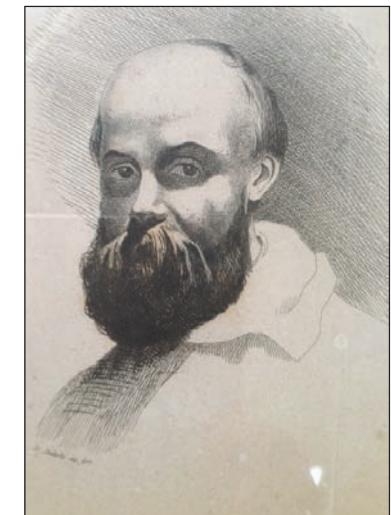
Бр. Залеський разом з іншими поляками за «революційний бунт» у Вільно був побритий у солдати й відсланий до Оренбурга. Поляки-засланці згуртувалися у своєрідне товариство, в якому постійно обговорювали проблеми майбутньої незалежності й розвитку Польщі та України. На цьому ґрунті каторжани з Шевченком, писав Бр. Залеський, «...дуже швидко дійшли до порозуміння. Шевченко, внук одного з гайдамаків, який... мріяв про удільну малоросійську незалежність, там із Польщею поділився, писав вірші до друга-поляка і позувся бағатьох давніх помилкових понять, а нашим братам дав можливість цілком забагнути чудову, зворушливу й поетичну душу українського народу» (Спогади про Тараса Шевченка. — К.: Дніпро, 1982. — С. 249).

Броніслав, «знайшовши спільність» із Тарасом, листувався з поетом, пропонував дрібні послуги, не забував і після повернення із заслання. Бр. Залеський — єдиний, хто був обізнаний з поезією Тараса Шевченка й залишив про них віршовані, щоденникові й епістолярні відгуки. Особливо значущими видаються автентичні свідчення Бр. Залеського (попри окремі неточності) про особливості індивідуально-національної вдачі Т. Шевченка, його відверті, часом контроверсійні судження.

Саме Бр. Залеський у листах, при зустрічах, у творах нагадував Т. Шевченкові про Вільно, про прекрасний час його формування як особистості й художника. Попри закид Шевченкові, що він «...палає ненавистю до ляхів і

БРОНІСЛАВ ЗАЛЕСЬКИЙ

Залеський Броніслав Францевич (1820-1880) — польський історик і художник, приятель Тараса Шевченка. Народився в дворянській сім'ї у Мінській губернії. Отримав домашнє виховання, пройшовши курс гімназії, в 1837 році вступив до Дерптського університету, але через рік за участь у гуртку польських студентів, пов'язаному з конспіративною організацією Ш. Конарського, виключений і заарештований. 1845 року жив у Вільно (нині м. Вільнюс). 1848 року за з'язок із учасниками польського визвольного руху заарештовувався, засланий в солдати до окремого Оренбурзького корпусу рядовим. Брав участь у військових діях проти середньоазійського Кокандського ханства. За старанну службу удостоєний звання офіцера. Знайомство Т. Шевченка із Бр. Залеським припадає на початок листопада 1849 року, коли після повернення Арапської описової експедиції до Оренбурга Бр. Залеський був як художник відряджений допомагати Шевченкові завершувати малюнки, виконані під час експедиції. У 1851 році вони разом брали участь у Карагауській експедиції. Переїзд у горах Карагау було найпідінішим (після Арапської експедиції) періодом мальської творчості Шевченка на засланні; за цей час він створив кілька десятків малюнків аквареллю, сепією, олівцем, а Бр. Залеського зобразив поруч себе на малюнку серію «Т. Шевченко серед товаришів». Як художник Броніслав допомагав Тарасові завершити серію малюнків для очолюваної О. Бутаковим експедиції з вивчення Арапського моря. З 1860-го жив у Польщі й Франції, директор Польської бібліотеки в Парижі, член Академії знань (попередниці Польської академії наук), автор і видавець біографічних і мемуарних робіт. Бр. Залеському Т. Шевченко присвятив біографічну повість російською мовою «Художник» (Шевченківський словник. — Т. I. — К., 1976. — С. 228).

Портрет Т. Шевченка роботи Бр. Залеського (з колекції Д. Каштанюк, Лос-Анджелес, США)

прославляє уманську різнові», Бр. Залеський заперечував і захоплено зазначав: «Ці поезії наповнили мое серце невимовною насолодою. Нічого не важить, що він недбало обходиться з нами, бо це був останній поет із панщинних селян, яким польська шляхта далася взнаки. У моїй душі так живо нагадалася Україна. До того ж він незвичайний поетичний талант у складанні поем і вираженні серця». Бр. Залеському найбільше могли сподобатися такі Тарасові твори, як «Катерина», «Наймічка», «Садок вишневий коло хати...», «Тополя», «Гамалія», «Іван Підкова» (Нахлік Є. Т. Шевченко, П. Куліш і М. Костомаров у перцепції Ю. Б. Залеського // Проблеми словаряно-в'язнознавства, 2003. — Вип. 53. — С. 96).

Як свідчить Броніславів лист із Парижа до надніпрянського небожа Людвіка Янковського (1878-1921) — польського історика родом з України (Липовецький повіт на Київщині, нині — адміністративний центр Вінниччини), 4 березня 1845 року, Залеський дещо знатав про поетичну, фольклористичну, археографічну й мальську діяльність Тараса Шевченка й вів її: «Літературний рух і запал, про яких ти мені писав, роботи й подорожі Т. Шевченка і т. п. тішать мене й спонукають до співпраці» (Там само. — С. 95).

Із листа Т. Шевченка до Бр. Залеського, 10 лютого 1857 року, Новопетровське укріплення: «Для душ сочувствуших и любящих воздушные замки прочнее и прекраснее материальных палат эгоиста. Эта психологическая истинка непонятна людям положительным. Жалкие эти положительные люди. Они не знают совершеннейшего, величайшего счаствия. Рабы, лишенные свободы, и ничего больше» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 6. — К., 2003. — С. 120).

Із Тарасового листа до Бр. Залеського від 8 листопада 1856 року з Новопетровського укріплення: «Недавно мне пришла мысль представить в лицах евангельскую притчу о блудном сыне, в нравах и обычаях современного русского сословия. Идея сама по себе глубоко поучительна, но какие души раздирающие картины составил я в моем воображении на эту истинно нравст-

венную тему. Картины с мельчайшими подробностями готовы (разумеется, в воображении), и дай мне теперь самые бедные средства, я окоченел бы над работой. Я почти доволен, что не имею теперь средств начать работу. Мысль еще не созрела, легко мог бы наделать промахов. А в продолжение зимы обдумываю, взлемлю, выношу, как младенца в своей утробе, эту бесконечно разнообразную тему, а весной, помолясь Богу, приступлю к исполнению хотя бы то в собачьей конуре» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 6. — К., 2003. — С. 114).

Розглянемо жанровий Шевченків малюнок «Т. Шевченко серед товаришів», на якому художник зобразив себе в юрті поруч з друзями-поляками під час походу в гори Карагау. Тарас Григорович сидить за похідним столом з олівцем у руках. Його уважний погляд, спрямований на натурника Людвіга Турно, який стоїть спиною до глядача й розглядає ескіз Шевченкового малюнка «Циган». Людвіг Турно одержав звання прапорщика 1853 року, підпоручика — 1856 року. Можливість виїхати у відпустку на батьківщину дістав 1857 року, остаточно був звільнений від військової служби 1859 року. Бр. Залеський на рисунку сидить на килимі; в одній руці в нього піала з чаєм, у другій — лулька. Біля нього лежить розгорнута книжка, на титулі якої видно дату виконання малюнка: «1851». Від споглядання цієї сцени від ширістю теплотою людських стосунків. Картина цікава поєднанням європейського — одяг, самовар, столик, баклажка, книжка, рушник, папір, олівець й мусульманського — юрта, килим, лулька, піала, шабля — побуту.

Відзначаючи майстерність художника, про рисунок «Т. Шевченко серед товаришів» згадував Микита Савичев (1820-1885), письменник і журналіст: «Малюнок зроблено сепією на кольоровому папері, бліки кинуто китайським білизлом... Анatomія, рельєф — чудові! Цей малюнок одержав би в Академії вищий бал, а знаєць — любитель дав би за нього щедрі гроши» (Савичев Н. Кратко-

временное знакомство с Тарасом Григорьевичем Шевченко» // Казачий вестник, 1884. — С. 12).

У листі до Бр. Залеського 13 травня 1857 року Тарас Шевченко писав: «Посылаю тебе 17 штук для «Віленського альбома» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 6. — К., 2003. — С. 129). Тут ідеться про малюнки, які призначалися для публікації в образотворчій серії «Віленський альбом», що її в ті роки видавав у Вільні Ян Казимир Вільчинський (1806-1862). Це видання містило також і віленські краєвиди. Нам не відомо, чи виявив себе Шевченко-художник у змалюванні столиці Литви, однак своїм словом поєт її оспівав, створивши власний «Віленський альбом».

...Шевченко не раз дякує Бр. Залеському за копії своїх акварельних малюнків, зокрема за рисунок «Скеля Монах», зроблений художницею, дружиною капітана Бутакова, Ольгою Миколаївною (1830-1903). Офорти за роботу Т. Шевченка й опис зображеного місцевості Бр. Залеський вмістив у своєму альбомі — недалеко від Новопетровського рейду, на кам'янисному крутому березі моря, піднімається скеля Монах у вісімдесят футів заввишки, названа так через свою форму. Вона стоїть як кам'яний сторож пустелі. Її оточують лише розкидані поодинці скелі, а біля підніжжя вічно реве море. Мешканці укріплення, по-збавлені протягом зими будь-яких засобів сполучення із західним узбережжям Каспію й прагнучи дізнатися, що нового діється на білому світі, з приходом весни, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, але жодне судно, навіть маленький човен, не пристане, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, але жодне судно, навіть маленький човен, не пристане, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, але жодне судно, навіть маленький човен, не пристане, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, але жодне судно, навіть маленький човен, не пристане, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, але жодне судно, навіть маленький човен, не пристане, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, але жодне судно, навіть маленький човен, не пристане, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, але жодне судно, навіть маленький човен, не пристане, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, але жодне судно, навіть маленький човен, не пристане, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, але жодне судно, навіть маленький човен, не пристане, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, але жодне судно, навіть маленький човен, не пристане, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, але жодне судно, навіть маленький човен, не пристане, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, але жодне судно, навіть маленький човен, не пристане, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, але жодне судно, навіть маленький човен, не пристане, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, але жодне судно, навіть маленький човен, не пристане, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, але жодне судно, навіть маленький човен, не пристане, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, але жодне судно, навіть маленький човен, не пристане, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, але жодне судно, навіть маленький човен, не пристане, як тільки зникає лід, що сковує море, вибираються на вершину Монаха й з нетерпінням виглядають на обрії першій парус. Звідси вони легко його помітять, тому що Монах панує над іншими скелями цього узбережжя, а

Бували також випадки, коли Бр. Залеський знімав копії з малюнків Шевченка і поширював серед знайомих та шанувальників. У листі від 20 серпня 1857 року він писав про успішний продаж малюнків «Дочка Хіоського гончаря», «Сцена з казарми», «Щасливий ловець», «Молитва по вмерлих», а також про плани реалізації сімнадцяти малюнків, виконаних Тарасом під час експедиції в Карагату.

А Європа вперше побачила та дізналася докладніше про життя, звичай та побут прикаспійських казахів і туркменів у 1865 році з багатоілюстрованої книги саме завдяки Бр. Залеському «La vie des steppes Kirghizes» («Життя киргизьких степів»), надрукованої в Парижі з малюнками Тараса Шевченка. Видавці багатотомного видання «Россия. Полное географическое описание нашего отечества» (19 томів, 1899–1914), у якому 7-й («Малороссия») і 14-й («Новороссия») томи присвячені Україні, друкуючи в 1885 році 10-й том за редакцією російського географа, статистика та мандрівника Петра Семенова-Тян-Шанського (1827–1914), також з допомогою малюнків Т. Шевченка знайомили читача з «Русской Средней Азии».

Більшість мистецьких робіт Тараса Шевченка, висланих у Литву до Бр. Залеського, зберігалася свого часу у Вільно. Одна з них — «Щасливий ловець». До речі, 1947 року малюнок було передано Академією наук Литовської РСР в дар українському народу до 30-річчя Української РСР.

Зробив Бр. Залеський і копію Шевченкового малюнка «Тріо», на звороті олівцем його рукою зберігся напис: «Киргизька мелеть хлебъ на ручномъ жернове а мужъ тренъкаетъ на нехитромъ инструменти ВZ». Назву сепії встановлено на підставі листа Бр. Залеського до А. Венгриновського 21 лютого 1854 року, де він дає опис цього малюнка: «Тріо музичне в ступу, що складається з киргиза, що грає на балалайці, жінки, що меле на жорнах, і корови, що ричить», а також сповіщає, що під час експедиції в Карагату зробив копію з малюнка Т. Шевченка «Тріо»: «...у меня есть копия, но лишь та, которую я делал в Кара-Тая, я ее сохранил на память о тебе, друже мой; она, натурально, не заменит оригинала, но ты ее теперь справишь» (Із переписки Т. Г. Шевченко з разними лицами // Київська старина, 1897. — Кн. III. — С. 474).

На малюнку «Тріо» зображені сценку мирного існування молодої казахської родини. Перед нами інтер'єр передньої частини юрти. Одна половина широко відчинених дверей освітлена сонcem. Близько порога, ліворуч від центру, сидить напівгола молода жінка, круить жорно і уважно прислухається, повернувшись головою до чоловіка, теж молодого, який сидить праворуч від неї і грає на домбрі. Крізь

тину буття. За трактуванням Бр. Залеського, цей твір у своїй основі є бурлеско-пародійним, тоді як Т. Шевченко цілком серйозно відтворює в ньому типову картину з багатовікового побуту кочівного народу колишнього Туркестанського краю. Коли обидва художники — учасники експедиції — були на волі, Бр. Залеський писав з Литви в Санкт-Петербург Т. Шевченкові: «Трио твоє, друже мой, не знаю, где находится, может быть ты с ним встретишься теперь на родине» (Там само).

Як дослідив письменник Анатолій Костенко (1908–1997) у книзі «Оживить степи», тільки після Другої світової війни надішли відомості, що оригінал малюнка «Тріо» передуває останнім часом у приватній збірці в Польщі, а тепер — у Варшавському національному музеї. В українських виданнях ця картина репродукується не з оригіналу, а з копії, яку Бр. Залеський надіслав Тарасові Шевченкові в Санкт-Петербург і яка нині зберігається у Національному музеї Тараса Шевченка в Києві.

В одному з листів 1856 року до Бр. Залеського Тарас Шевченко писав: «Мой единий друг!... Без тебя все-таки я сирота круглый в Оренбургском безлюдном kraю. К кому я в этой пустыне прильну полным сердцем без тебя?» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 6. — К., 2003. — С. 109). Слід пам'ятати, що Т. Шевченко за період заслання ні на хвилину не забував, для кого жив, за що страждав. Перед його очима завжди стояв світ, в якому «од молдаванина до фінна на всіх язиках все мовчить», кайданами окуте. Для пригноблених людей «на всіх язиках» він творив нове, візвольне слово, що правду:

Mіж людьми криком пронесе / люд окрадений спасе...

Од ласки царської...

Любити свій край, переживати втрачену волю й знемагати в бездіяльності з нудьги — це не для миття, а тим паче не для справжнього відчайдухи. Навіть тоді, коли він у неволі. Творча натура за всіх умов прагнутиме до реальних дій, ім'я яким творчість. Творчість, що тісно переплітається зі світом, де митець живе й щоденно змагається. Саме такий ідеал художника вабив Т. Шевченка — передового майстра реалістичного мистецтва. Він не уявляє образотворче мистецтво поза життям українця і правдою. В будь-яких умовах Тарас Григорович намагався зворити в найтіснішому контакті з дійсністю.

Бр. Залеський повернувся із заслання раніше, ніж Т. Шевченко, й між ними зав'язалося жваве листування. Живучи переважно в маєтку батька на Случчині, Бронислав повідомляв Тарасу мистецькі новини, запрошуав поета до себе в гості. Змучений, але незламний Кобзар мрія побувати в Білорусії в Залеського, й у «Журналі» 13 червня 1857 року навіть накреслив план: «...моего путешествия таким образом... я думал проехать через Крым, Харьков, Полтаву, Киев и Минск, Несвіж и, наконец, в село Чирковичи и, обняв своего друга и товарища по заключению Бронислава Залецкого, через Вильно проехать в Петербург» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 5. — К., 2003. — С. 14).

Як бачимо, Тарас Шевченко не переставав мріяти побачитися з приятелем — на жаль, ці мрії не здійснилися.

Віктор ЖАДЬКО,
письменник і публіцист,
номінант на здобуття
Національної премії
ім. Т. Шевченка

КОЖЕН ДЕНЬ З ШЕВЧЕНКОМ І ДЛЯ УКРАЇНИ

Шойно побачив світ виданий видавництвом «Веселка» оригінальний і знаковий «Український щорічник» (1814–2014), 2014. Недавно презентував його у Херсоні ініціатор цього проекту і засновник фонду «Рідна країна» Микола Томенко — народний депутат України, літератор, політолог і меценат виданих книг та інших добрих справ, зокрема «Альбому малюнків Т. Г. Шевченка 1841–1843 рр.», диків «Сім чудес України» із записами віршів, читані са-мими письменниками, та інших. Микола Володимирович — автор перших сторінок щорічника, який відкривається його статтею «Кожен день з Тарасом Шевченком і для України».

До цієї хорошої справи долучилася і громадська організація «Муніципальна ліга Києва», бо, як пише її голова, «творчість Тараса Шевченка — надзвичайно живе явище, невичерпну силу якого можна порівняти хіба що з океаном: із року в рік з надходженням материкових джерел водна стихія океану стає могутнішою. Наповнюючись живою силою та енергетикою українців, слава Великого Кобзаря вже давно вийшла за межі України, здобула визнання в усьому світі» (Олександр Федоренко, — С. 4).

День за днем у щорічнику пропо-стежується життєвий і творчий шлях великого поета. На останній сторінці названі прізвища укладача — Ольга Яремчук та наукових консультантів — Сергій Гальченко та Марія Корнійчук. Так детально названі тут прізвища всіх причет-

них до появи цього незвичайного і з любов'ю та гарно оформленого видання літературно-мистецького щорічника, де вправно продумано дизайн, оригінальний зміст кожного дня ювілейного року Шевченкового 200-ліття, щоб не забути й не пропустити і віддати належну шану й подяку усім.

Вміщені у щорічнику чудові кольорові географічні мапи — місця перебування Тараса Шевченка в Україні та в Російській імперії. Шире спасибі й за них!

На сторінках щорічника розміщені Шевченкові портрети, картини чи фрагменти з них. Поруч — чисте місце для запису «Що я зробив для України?». Від 9.00 — ... до 18.00.

У нижній частині сторінки — інформація, де перебував, що написав, намалював, коли і де, і з ким зустрічався Т. Шевченко та інші відомості за старим стилем. Є тут і дні релігійних та інших дат календаря.

Незабутне враження справляє вже перший перегляд виготовленого з любов'ю щорічника. Це — гідний подарунок талановитого колективу, і заслугу у цьому, насамперед, М. В. Томенка, без його наполегливості ми не мали б такої пам'ятної книги. Тепло віталі дніми херсонці що презентацію, на якій М. Томенко ще й подарував бібліотекам кілька примірників щорічника і пообіцяв надіслати всім школам та бібліотекам після виходу повного тиражу. Приклад незвичайний — вартий, ще раз повторюєсь, подяки й наслідування.

Павло ПАРАСКЕВІЧ
м. Херсон

ЮНЕСКО ВКЛЮЧИЛО 200-РІЧЧЯ ШЕВЧЕНКА ДО КАЛЕНДАРЯ ПАМ'ЯТНИХ ДАТ

Як повідомили УНІАН у Департаменті інформаційної політики Міністерства закордонних справ України, у листопаді в Парижі завершила роботу 37 сесія Генеральної конференції ЮНЕСКО. Серед рішень, ухвалених вищим керівним органом Організації, для України непересічне значення має затвердження пропозиції нашої держави включити до Календаря пам'ятних дат ЮНЕСКО, до відзначення яких ця організація приділуватиметься у 2014–2015 рр., 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка. Генеральна конференція ухвалила також позитивні рішення щодо запропонованих Україною інших ювілейних дат: 150-річчя від дня народження Павла Грабовського; 150-річчя від дня народження Михайла Коцюбинського; 200-річчя від дня народження Миколи Вербицького.

У КЕМБРИДЖІ ВУЛИЦЮ НАЗВАЛИ НА ЧЕСТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

У Кембриджському університеті урочисто відкрили вулицю Тараса Шевченка. Українського поета в Лондоні офіційно визнали вперше, повідомляє УНН. Урочисте відкриття відбулося напередодні Днів України в Великобританії. Вулиця знаходитьться в одному з найзнаменитіших районів Кембриджа, де розташовані гуманітарні й мистецтвознавчі факультети університету.

Поезію Тараса Шевченка вивчають в оригіналі українською мовою з 2008 року. Репродукції його картин прикрашають стіни факультету середньовічних і сучасних мов.

БІБЛІОТЕКА ВДЯЧНА ДЕПУТАТОВІ!

Депутат Сімферопольської міської ради Ярослав Гончаров, голова Кримської республіканської молодіжної громадської організації «Молоді регіони», відгукнувшись на прохання про допомогу, організував проведення ремонтних робіт у будівлі бібліотеки-філії № 7 ім. Т. Г. Шевченка.

До оформлення фасаду бібліотеки підійшли творчо. Він не тільки побліблений і пофарбованій — вже з вулиці, біля входу читачів «зустрічають» силует Т. Г. Шевченка, намальовані книжкові полиці і стелажі. Бібліотека немов ожика! Сподіваємося, що читачі нашої бібліотеки, розташованої у Сімферополі на вул. Ніканорова, 3, гідно оцінять творчий, а головне, неформальний підхід Ярослава Гончарова до такої справи, як ремонт, за що ми щиро дякуємо нашему депутатові!

Наталя КАРЖАВІНА, завідувач бібліотеки

БЕРЕЖЕМО СКАРБИ НАУКОВОЇ ДУМКИ

Центральний державний науково-технічний архів України зберігає документацію до низки об'єктів, розташованих на території Автономної Республіки Крим. Керченський металургійний завод ім. П. Л. Войкова, Кримський судовий завод у Краснопerekopsку, ефироелектротрансляційний завод у Бахчисарай, Кримський завод місцевих з'язувальних матеріалів, крім того, Керченська поромна переправа, залізнична ділянка «Інкерман II – Севастополь II», Камишловський віадук, – осі неповний перелік об'єктів, цінна архівна документація до яких зберігається у ЦДНТА України. Вивчення історії окремих підприємств розкриє невідомі сторінки розвитку промислового потенціалу Кримського півострова.

Центральний архів

ЦДНТА України – це спеціалізована установа нашої держави, завданням якої є зберігання, облік і використання архівної науково-технічної документації. Архів було створено у м. Харкові за адресою: вул. Університетська, 4 у 1969 році, із того часу до нього надходять документи, розроблені провідними проектними, конструкторськими, науково-дослідними закладами України. Сьогодні архів зберігає понад 575 тис. одиниць зберігання з 245 фондів за період 1891-2011 рр. Ці документи ілюструють історію розвитку практично усіх галузей економіки: енергетики, металургії, вугільної, газової, нафтової, хімічної промисловості, автомобільного, тракторного, сільськогосподарського, важкого і транспортного машинобудування, архітектури.

Серед найбільш визначних проектів з фондів ЦДНТА України значиться гідроелектростанції Дніпровського каскаду (Дніпровська, Каховська, Кременчуцька ГЕС), теплові електростанції (Миронівська, Придніпровська, Запорізька ГРЕС), проекти «Запоріжстали», Дніпропетровського, Донецького, Маріупольського, Ново-Краматорського та інших металургійних заводів, Рачинського гірничо-металургійного і Лисичанського хімічного комбінатів, Київського метрополітену і шахт Донбасу, Одеського морського і Київського річкового портів, проект забудови Хрестатика в м. Києві, матеріали будівництва доменних мартенівських печей, ліній електропередач, газопроводів тощо.

Право громадян

Вітчизняне законодавство гарантує доступ осіб до архів-

ної інформації. В Законі України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» статтею 15 громадянам України надається право користуватися документами Національного архівного фонду або їхніми копіями на підставі особистої заяви і документа, що посвідчує особу. Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами доступу до документів. Потенційні користувачі архівними документами мають право в читальному залі архівної установи користуватися копіями документів з фондів користування, а у разі їхньої відсутності – оригіналами, якщо доступ до них не обмежено на підставах, визначених законом, а також відповідно до закону користуватися документами обмеженого доступу.

Окрім безпосередньої роботи із архівною науково-технічною документацією, зацікавлені особи можуть надіслати до ЦДНТА України тематичний запит щодо певного питання, на яке архів у визначені законом терміни надає вмотивовану відповідь. Співробітники архіву за завданням готові надати професійну інформаційну допо-

гу користувачам, провести консультацію.

Що запитують?

Протягом 2013 року до науково-технічного архіву надходили запити як від керівництва підприємств і установ, так і від приватних осіб. Скажімо, керівництво Палацу спорту у м. Києві надсидало запит щодо пошуку та можливості надання копій пояснювальної записки та креслень архітектурно-будівельної частини проекту даного спортивного комплексу, який знаходиться на зберіганні у ЦДНТА України. Адміністрація Теребле-Рівської ГЕС просила провести пошук низки креслень, що були відсутні у технічному архіві самої електростанції для ефективного проведення ремонтних робіт. Для Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна на відповідь на запит співробітники архіву виконали підбір креслень низки унікальних конструкцій, зокрема, проекту Харківської телевізійної вежі.

У фондах архіву серед інших зберігаються рідкісні кресленики, яких немає у фондах інших архівних установ та музеїв. Саме такими документами цікавилися представники компанії «Російської залізниці» (ВАТ «РЖД») – проектом товарного парово-возу типу 1-5-1 серії ЛВ.

Часто до архіву приходять запити соціально-правового характеру, зокрема, приватні особи просять надати довідки про заробітну плату за певний період, але в ЦДНТА України управлінська та фінансова архівна документація не зберігається, тому такі непрофільні запити перед направляються до відповідних установ.

Що цікавить дослідників?

Традиційно найзапитуванішою є архівна документація з фондів ЦДНТА України щодо об'єктів гідроенергетики: цього року дослідники вивчали матеріали до Єгорлицької, Канівської, Каховської, Кременчуцької ГЕС, метою дослідження переважно була підготовка належної реконструкції зношеного устаткування на гідроелектростанціях.

територія огорожена, це раз. По-друге, – ми з прихожанами зараз із зовнішньої території храму хочемо поставити відеокамери. Хоч про таке говорити дико. Сам я родом із Західної України, зі Львівщини, у мене в крові, як кажуть, закладено пам'ятати історію. Треба пам'ятати те, що було в Україні», – сказав Радіо «Свобода» священик.

У Дніпропетровську віділо поховання бійців УНР, загиблих у боях із більшовиками наприкінці 1918 року. Події тих днів, кажуть дослідники, знаменні не тільки відновленням чинності Директорії УНР у місті, а й «хвилею патріотичних почуттів» серед місцевих жителів. Саме тоді громадськість ініціювала перейменування міста Катеринослава на Січеслав. Однак події тих років тривалий час замовчувались і ще досі належно не дослідженні, назначена старший науковий співробітник Дніпропетровського історичного музею Тетяна Чимлякова.

«Із такими феноменами ми зустрічаємося. Виявляється, деякі командири УНР дожили до 1937 року, і тоді вже їх репресували. На жаль, у нас фотографія немає, по кінохроніках щось важко встановити. Вперше про події тих років розповіли в експозиції 5-ї залі нашого музею 1997 року, коли вже про це можна було говорити. Саме тоді ми, музейні співробітники, почали досліджувати цю тему», – розповідає науковий співробітник музею.

Кошти на перший пам'ятник бійцям УНР у Дніпропетровську збиратимуть й далі. Незабаром, поінформували організатори, з цією метою видадуть листівки з портретом Олександра Вишнівського, уродженця краю, полковника армії УНР, який очолював легендарний 3-й кінний полк.

Актуальними і затребуваними є документи до об'єктів цивільної архітектури. Серед цих документів виділяються архівні документи з фонду особового походження академіка архітектури О. М. Бекетова, які характеризують стан архітектурно-будівельної справи кінця XIX – початку ХХ ст. у м. Харкові як центрі архітектурної думки того часу. Для реконструкції концертного залу ім. Глинки в м. Запоріжжя використовувалася архівна документація до даного об'єкта театральної архітектури.

Виріс інтерес дослідників до документів з історії розвитку залізничного транспорту, користуються попітом проекти паровозів 1930-1950 років, збудованих на Вороніговградському паровозобудівному заводі.

Архівна науково-технічна документація є цінним матеріалом для розробки наукових праць різного рівня, це

дипломні і дисертаційні роботи, підготовка різного роду статей і виступів на конференціях. У ЦДНТА України знаходиться на зберіганні значний масив науково-дослідної документації, ретроінформація з яких поточного року стала джерельною базою для вивчення історії розвитку хімічної галузі, вітчизняних наукових шкіл у галузі електрофізики, гідробіології.

Для дистанційного знайомства з архівом пропонуємо відвідати його сайт (www.archive.gov.ua), де можна скористатися пошуковим каталогом, окрім цього, там викладені онлайн-версії виставок, інформація про заплановані заходи, а також перелік послуг, що надає ЦДНТА України.

О. І. БАРИКІНА,
проводійний спеціаліст
відділу використання
інформації документів
ЦДНТА України

ЗБИРАЮТЬ КОШТИ НА ПАМ'ЯТНИК БІЙЦЯМ УНР

У Дніпропетровську почали збирати гроші на перший в регіоні пам'ятник воїнам Армії УНР. Зі Східної України походить чимало легендарних командирів УНР, однак їхні імена не відомі широкому загалу, кажуть організатори. Влада ініціативу не підтримала, відтак встановити монумент вирішили на подвір'ї одного із храмів. Хоча ініціатори проекту вже побоюються за майбутній пам'ятник. Раніше у Дніпропетровську невідомі тричі зривали хрест із могилі бійців УНР у центрі міста, міліція й досі шукає винних.

Доброчинний фонд «Героїка», який займається вшануванням пам'яті героїв визвольних змагань початку ХХ століття, загалом на теренах України встановив понад два десятки пам'ятників та пам'ятних знаків бійцям УНР. Більшість із них – у західних та центральних областях. На території Дніпропетровщини вдалось зреалізувати тільки дві ініціативи – пам'ятну дошку та знак на могилі бійця УНР Спиридона Тропка у Верхньодніпровському районі. За радянських часів місця військових поховань УНРівців цілеспрямовано знищувались.

У регіоні тепер має з'явитися і перший солідний пам'ятник воїнам УНР, каже керівник добrocінного фонду «Героїка» Павло Подобед. Кошти на нього громадськість наразі збирає «всім миром». Ескіз уже готовий, монумент буде стилізований під герб держави Тризуб: між двома гранітними брилами – меч, перевернутий руків'ям доГори. На ньому збираються викарбувати «посвята» бійцям УНР.

«Що стосується імен, ми довгий час дискутували. Уродженці Катеринославської гу-

бернії, які служили в армії УНР, за архівами, нашим фондом встановлено декілька сотень. Від того самого генерал-хорунжого УНР Миколи Капустянського, який народився на Дніпропетровщині, і до такого простого козака, як Спиридон Тропко. Вигравіюти усіх неможливо. Відтак ми зупинились на тому, що викарбуюмо імена тих, хто загинув на території краю в боях з більшовиками, з махновцями, і командирів підрозділів, що воювали на Катеринославщині. Щодо кошторису, загальний – близько 15 тисяч гривень. Зараз гранітні брили виготовляють на Черкащині, меч – у Києві, в подальшому все це звезут для монтажу до Дніпропетровська. Хто жертвдавці? Це зазвичай люди, захоплені вивченням історії українського війська, студенти, парапіяни, просто небайдужі», – розповів Радіо «Свобода» Павло Подобед.

Ініціативу щодо вшанування бійців УНР на Дніпропетровщині місцева влада не підтримує, кажуть автори проекту. У Верхньодніпровському районі, де встановлювали табличку й пам'ятний знак, місцева влада офіційно поінформувала: вважає ініціативу недоцільною, такою, що може образити пам'яті похованіх там більшовіків.

Відтак монумент у Дніпропетровську вирішили встановити на території одного з храмів УПЦ Кіївського патріархату, заручившись підтримкою парафіян. настоятель храму отець Ярослав Малерик запевняє: збереження монумента забезпечити зможуть й історій, подібних до тієї, що була на Жовтневій площі, де хрест з могили УНРівців крали тричі, не повториться.

«Це – наше подвір'я, наш дім. Наша

територія огорожена, це раз. По-друге, – ми з прихожанами зараз із зовнішньої території храму хочемо поставити відеокамери. Хоч про таке говорити дико. Сам я родом із Західної України, зі Львівщини, у мене в крові, як кажуть, закладено пам'ятати історію. Треба пам'ятати те, що було в Україні», – сказав Радіо «Свобода» священик.

У Дніпропетровську віділо поховання бійців УНР, загиблих у боях із більшовиками наприкінці 1918 року. Події тих днів, кажуть дослідники, знаменні не тільки відновленням чинності Директорії УНР у місті, а й «хвилею патріотичних почуттів» серед місцевих жителів. Саме тоді громадськість ініціювала перейменування міста Катеринослава на Січеслав. Однак події тих років тривалий час замовчувались і ще досі належно не дослідженні, назначена старший науковий співробітник Дніпропетровського історичного музею Тетяна Чимлякова.

«Із такими феноменами ми зустрічаємося. Виявляється, деякі командири УНР дожили до 1937 року, і тоді вже їх репресували. На жаль, у нас фотографія немає, по кінохроніках щось важко встановити. Вперше про події тих років розповіли в експозиції 5-ї залі нашого музею 1997 року, коли вже про це можна було говорити. Саме тоді ми, музейні співробітники, почали досліджувати цю тему», – розповідає науковий співробітник музею.

Кошти на перший пам'ятник бійцям УН

150 РОКІВ ТОМУ НАРОДИВСЯ БОРИС ГРІНЧЕНКО, УКРАЇНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК, ПЕДАГОГ, ЕТНОГРАФ, ЛЕКСИКОГРАФ, ЛІТЕРАТУРОЗНАВЕЦЬ, ІСТОРИК, ПУБЛІЦИСТ, ГРОМАДСЬКО-КУЛЬТУРНИЙ ДІЯЧ

БОРИС ГРІНЧЕНКО – «РОБІТНИК БЕЗ ОДПОЧИНУ»

Борису Дмитровичу Грінченку належить чільне місце в історії української культури, просвіти і літератури.

Народився він 9 грудня 1863 року в дрібній дворянській сім'ї. Його батько – відставний штабс-капітан – був далеким родичем Г. Квітки-Основ'яненка, спілкувався з П. Гулаком-Артемовським та іншими письменниками. Однак до простого люду ставився недоброзичливо, зневажав і його, і українську мову. Проте хлопець зростав у селянському оточенні, був допитливим. Читати навчився з п'яти років. Захопився творами В. Скотта, В. Гюго, М. Гоголя, М. Некрасова та ін. А згодом, ставши учнем Харківської реальні школи, прочитав Шевченка, після чого і сам спробував писати. Незважаючи на батькову зневагу до селян хлопець проявився глибоким співчуттям до знедолених, їхнього тяжкого життя. Він зблизився з такими ж, як і сам, однодумцями, а пізніше – з народниками і починає пропагувати їхні погляди, поширяє заборонені книжки, зокрема М. Драгоманова. За таке вільнодумство 16-літнього юнака було заарештовано і відправлено до в'язниці, де він провів півтора місяця. Одночасно його виключили з 5-го класу гімназії. Йому заборонили надалі читати й встановили за ним жандармський нагляд. Та прагнучий до знань Грінченко став активно займатися самоосвітою, вивчає іноземні мови, багато читає, починаючи з творів античних часів до класиків світової літератури, що сприяло формуванню в нього світоглядних позицій, що ґрутувалися на сазах людянності, добра й справедливості. Він поділяє погляди народників, які вели активну роботу щодо просвітництва трудачих. Грінченко задумує публікацію популярних і доступних за ціною книг для простого люду, які поступово могли б скласти своєрідну народну бібліотеку. В 1881 році він видає три такі книги. Дбаючи про освіту народу, Б. Грінченко відзначав особливу роль вчителства. І сам готовувався до майбутньої педагогічної праці. Після успішного складання іспиту на звання народного вчителя він обіймає посаду педагога в сільській школі. Одночасно займається і літературною діяльністю. Починає як поет. В 1881 році в львівському журналі «Світ» з поданням І. Франка була опублікована добірка його віршів. Визначальним твором цієї добірки є вірш «До праці», що утверджує активну діяльність позицію ліричного героя:

Праця єдина

з неволі нас вирве:
— Ну до праці, брати!
Годі лякатись.

За діло святеєς

Сміливо будем іти.

Працюючи понад 12 років у школі, Б. Грінченко набув значного педагогічного досвіду, вивчив стан освіти в Україні і почав пропагувати в численних публікаціях свої погляди стосовно її поліпшення. Особливого розголосу набули його статті «Яка тепер народна школа на Україні» (1896), що написана на прохання І. Франка; «На безпросвітнім шляху. Про українську школу» (1905), російською мовою «Народні вчителі і українська школа»

(1906) та інші. Для навчання дітей грамоти ним створена і книга-підручник «Українська граматика» (1907). А в 1912 році вийшла друком укладена разом з дружиною Марією Загірною читанка українською мовою «Рідне слово».

Одночасно з педагогічною і громадською роботою Б. Грінченко продовжує літературну творчість. Протягом 1884–1887 років виходять збірки його поезій: «Пісні Василя Чайченка», «Під сільською стріхкою», «Нові пісні і думи Василя Чайченка». В ці ж роки пише він й оповідання «Без хліба», «Сама, зовсім сама», «Нелюб», «Серед чужих людей» та інші, а також дві повісті «Сонячний промінь» та «На розпутті». Пробує себе і як драматург.

В художніх творах, як і в публіцистиці, Б. Грінченко пропагує свої просвітницькі ідеї, підносить роль знань і освіти в формуванні національної самосвідомості українського народу. Широкого розголосу набула дискусія, започаткована «Листами з України Наддніпрянської» Б. Грінченка, які публікувалися протягом 1892–1893 років. На ці листи відгукнувся М. Драгоманов. І Грінченко, і Драгоманов були палкими прихильниками української літератури, обстоювали її ідентичність і національну самобутність та розвиток в контексті європейської літератури.

Ще більше активизувалась громадська, культурно-просвітницька, літературна діяльність Б. Грінченка після переїзду до Чернігова в 1893 році, де він разом з дружиною, заснувавши власне видавництво, поновлює за свій кошт видання книг рідною мовою для простого люду. Всього іх вийшло більше, ніж п'ятдесят на іменах. Це була справді подвижницька робота, особливо якщо зважати на посилені цензурні утиски та політику влади щодо української мови.

Науковим подвигом Б. Грінченка можна назвати і укладання ним 4-томного «Словника української мови» на замовлення редакції журналу «Київська старовина». Мабуть, з цим пов'язаний і його новий переїзд у 1902 році до Києва. Робота над словником була завершена за два роки і здобула високу оцінку. Російська академія наук відзначила його автора премією імені Миколи Костомарова.

Належного пошанування заслуговує і лірика Бориса Грінченка, яка успадкувала кращі надбання його попредників і засвоїла нові тенденції й поетичні віяння епохи. Вона позначена притаманними поету засобами індивідуального стилю, ви-

НА НИВІ СЛУЖІННЯ УКРАЇНІ

явленими в творах як громадської, так і особистої тематики. Її характерні поглиблені філософські розмисли, що особливо помітно у віршах «У житті на бенкетах...», «Ні, не кажіть прихильних слів» та інших. Задари борні за людину, її красу долю лірічний герой поезії Грінченка відає себе «праці без вагання». Поет декларує активну громадянську позицію («Віддав себе я праці без вагання»).

В інтимно-особистій ліриці Грінченко звеличує красу найвищих почуттів кохання, яке підносить людину. Як гімн жіночій красі сприймаються його вірші «Христя», «Купання» та інші. Вічну тему кохання порушує Грінченко в творах більших жанрів – поемах. Одна з них – «Перша жінка», яку можна віднести до одного з кращих його творів на означенну тему. Героїння твору – жінка, створена Богом для Адама, окрім краси фізичної, постає в поемі і у всій величі краси духової.

Не обмінув Грінченко і жанру байки, послуговуючись при їхньому написанні традиційними сюжетами від Езопа до Глібова. В той же час його можна віднести до байкарів-новаторів, бо прагнув оновити жанр байки як змістово, так і образно. Скажімо, типовий персонаж байок Вовк в його байці «Вовк та Гусі» постає не лише як небезпечний і страшний хижак, а й як боягуз, а Віл у байці «Віл та комар» – не традиційно безсловесним трудівником, а й здатним постоїти за себе. Цілій ряд байок Грінченка будуються за мотивами народних прислів'їв, на фольклорних сюжетах.

З народною творчістю близькі і його літературні казки у віршах, як вірш-казка «Дурень думкою багатіє». Окрім виданням такі твори були зібрані в збірці під назвою «Книга казок-віршів», що вийшла в Чернігові у 1984 році.

На літературній творчості Бориса Грінченка позначились і його глибоке зацікавлення історією України. Ним написано близько двадцяти поэм, в яких автор прагнув не стільки історичної достовірності зображеніх подій, як змалювання їхніх геройів, що діють в тих чи інших обставинах, та зумовленість їхніх вчинків. Такими бачаться персонажі його поем «Отаман Музика», «Іван Попович», «Лис, преславний гайдамак» та інші.

Окрім історичних, Грінченко є автором і кількох поэм сатирических. В них розвинується представники інтелігенції – лжепатріотизм науковця, як в поемі «Професор Пшик», та бездіяльність і боязутво іншого, як в поемі «Хома Макогін».

Окрім поетичної, лишив Грінченко і значну прозову спадщину. І якщо в його ліриці нерідко поставала осо-бистість самого автора, втілена в ліричному героєві, як вияв чуттєвого сприймання світу і суспільства, то прозові твори продовжували ідеї, пропаговані ним у просвітнянській публіцистиці, та відтворювали велику правду життя в її художній інтерпретації.

Окрасою «малої» прози Грінченка стали його оповідання «Без хліба», «Серед чужих людей», «Покупка», «Хата», «Сама, зовсім сама» та інші, в яких автор глибоко проникає в психічний стан геройів, показує їхні переживання і роздуми, спричинені тими чи іншими життєвими негараздами. Майстерно передає він і психологію геройів у дитячих оповіданнях («Кавуни», «Україла», «Грицько», «Підпал»).

Моральні проблеми і питання духовності постають у «великій» прозі письменника – його повістях, починаючи з першої – «Сонячний промінь» (1898) та наступних – «На розпутті», дилогії «Серед темної ночі» (1900) і «Під тихими вербами» (1901).

В них, окрім того, порушується і проблема деградації особистості, звиродніння селян в умовах їхньої відсталості і неосвіченості та боротьба за шматок хліба і виживання. В таких життєвих обставинах гине один з його геройів – Зінько. Дilogія Грінченка за своєю художньою майстерністю стоїть в одному ряду з творами таких класиків української літератури, як І. Нечуй-Левицький та П. Мирний.

Письменнику належить і повість «Брат на браті», присвячена проблемам взаємної інтересії з народом.

Відомий Б. Грінченко і як драматург. Він – автор реалістичних драм «Степовий гість», «Ясні зорі», «Серед бурі». Як писав І. Франко, «він (Борис Грінченко – М. В.) покинув епіку задля драм, силкуючись дати належну літературі історико-патріотичну драму вишого стилю». Вже перша п'єса Грінченка була відзначена премією журналу «Зоря» і досить високо поцінована Франком, а наступну його драму він

вирішив написати сам.

Останні роки життя письменника склалися для нього дуже трагічно, коли майже одночасно не стало його доньки, внuka і матері. Він переживає закриття «Просвіти», одним з організаторів якої був, цензурні утиски. Письменник тяжко захворів на рак, вирушаючи до Італії з надією поправити своє здоров'я. Однак не судилося. Його життя обірвалося 1910 року у 47-літньому віці, як і в Шевченка.

Та ім'я Бориса Грінченка було в Україні досить популярним і потому. Але з остаточним утвердженням більшовицької влади воно стало все рідше згадуватись. Згодом комуно-більшовицькою пропагандою він був віднесенений до письменників ліберально-буржуазного націоналістичного табору.

Хоча до цього більше десяти років за радянською владою Грінченко ще згадувався в дослідженнях про український літпроцес і культурну діяльність українських письменників його епохи. А Сергій Єфремов, відносячи письменника до

Пам'ятник Б. Грінченку в Києві

СЛОВАРЬ УКРАЇНСЬКОГО ЯЗИКА

СОВРАНІЙ

РЕДАКЦІЯ ЖУРНАЛА «Київська Старина»

Редактор та відповідальний редактор:

В. Д. Грінченко

Рукописи та матеріали надані відповідно до зборів

Томъ I.

А–Ж.

—

Кievъ, 1907.

«найхарактерніших і найвідзначніших постатей серед літературного покоління 80-х років», окрім того, ще зазначив: «Ім'я Грінченка стало для нас стягом». Цю фразу пригадали вченому під час слідства за сфабрикованим органами ГПУ процесом міфічної «Спілки визволення України». Єфремова зробили одним з її організаторів, спираючись на його близькі стосунки з Грінченком. Після подій, пов'язаних з репресіями влади щодо української письменницької, культурної і наукової еліти, ім'я Грінченка було вилучено з історії української літератури. Дійшло навіть до руйнації пам'ятників. Так, в селі Харківці на Полтавщині було зруйновано пам'ятник Архипу Тесленку, встановлений на кошти дружини Грінченка Марії Загірної, ба на ньому були викарбувані слова Грінченка.

На кілька десятиліть ім'я письменника було вилучене з українського літпроцесу. Нове його повернення в українську літературу і культуру почалося в 60-ті роки ХХ століття, коли відбулася часткова реабілітація безвинно звинувачених та засуджених більшовицьким режимом діячів української літератури і культури. Виходить його «Словник української мови», друкується двомісячні зібраний худ

ЯК ДІТЯМ ВІДДАСИ УСЕ НАЙКРАЩЕ, ТО Й САМ СЯГНЕШ НОВОЇ ВИСОТИ!

(Закінчення.
Поч. на 1-й стор.)

Стати вчителкою Оленка мріяла ще зі шкільних років, бо мала з кого брати приклад: у школі № 3 селища Нижньогірського працювала вчителем української мови та літератури її мама Євгенія Іванівна Босова. Дівчинка захоплювалася цікавими уроками, хотіла бути схожою на свою маму. Вступила до Таврійського національного університету на спеціальність «Українська мова та література», і вже з третього курсу, складаючи іспити екстерном, почала вчителювати у Відкритому космічному ліцеї.

Напевне, так і має бути, що діти, увібравши все найкраще від своїх батьків, забагатившись іхньою мудростю і життєвим досвідом, ідуть перед. Коли вчителювали мама, не було такої комп’ютеризації, Інтернету, тих інноваційних методик, якими оперують сучасні педагоги і що використовує тепер у роботі Олена Миколаївна. Зокрема, так звані групові технології, зорієнтовані на особистість учня. Вчителька переконана, що робота учнів у групі розвиває навички спілкування, співробітництва, комунікативності, вчить співпрацювати, разом досягати результату, бути відповідальними, толерантними, доходити спільному рішенням демократичним шляхом. У груповій навчальній діяльності формуються гуманні якості особистості та вміння жити в колективі. А найважливіше у груповому навчанні, вважає Олена Чумакова, — це створення комфортних умов для спілкування, формування культури полеміки, вміння оцінювання і самоцінювання.

Нешодівно Олена Миколаївна провела для колег відкритий урок з української мови на тему: «Прикметник як частина мови», на якому використали такі інноваційні методи та прийоми навчан-

ня, як розумовий штурм, блок-опора, метод «Прес», лінгвістична фізкультурниця, метафоричний вірш та інші.

«Навчаючи — вчуся» — так називалося одне із завдань. Кожна група учнів отримала завдання — вивчити певний розділ теми за підручником і пояснити учням інших груп. Тож частина школярів з’ясовувала загальне значення прикметника із прикладами; інша група — досліджувала морфологічні ознаки, добирала приклади; що одна команда визначала синтаксичну роль, наводила власні приклади.

Представники від кожної групи презентували свої дослідження і на основі отриманих знань складали так звану блок-опору. А потім, щоб закріпити теоретичний матеріал, учні ставили запитання з теми своїм однокласникам. Ось так гуртом і вчилися!

Звичайно ж, ми попросили Олену Миколаївну розповісти про урок, який приніс їй перемогу в конкурсі «Вчитель року».

— Мені дісталася тема — написання «не» з дієприслівниками, — розповідає О. М. Чумакова. — Я запропонувала учням 7 класу школи № 30 здійснити зі мною подорож нашим — тоді ще осіннім Кримом. На кожному етапі віртуального туристичного походу на «мандрівників» чекали випробування. Спершу їм потрібно було в свій «рюкзак» покласти найнеобхідніше: завдання, які вони перед

собою ставлять, а ще написати на аркуші, чого вони очікують від віртуального турпоходу. Усе нове і цікаве діти повинні були записувати у «Путівник туриста». Вирушаючи у похід, учні мали розробити певний туристичний маршрут, на якому вони повинні були ознайомитися з правилами написання «не» з дієприслівниками.

Після такого вступу-інструктажу діти вирушили у Кримські гори. Щоб дістатися заповітній меті — вершини — потрібно бути не лише сильними і витривалими, але й розумними. Кожне завдання — крок уперед. Учням потрібно було правильно записати речення, в яких зустрічалися дієприслівники з «не».

А тоді маршрут проліг до моря. Воно хоч і осіннє, прохолодне, але ж можна посидіти на березі, послухати плюскіт хвиль, побудувати замки з піску — про це йшлося у підготовлених реченнях, де дітям потрібно було замінити виділені дієприслівники синонімами з «не».

Була й обов’язкова фізкультурниця з відпочинком біля вогнища та «зорянним дощем»-аплодисментами. Також дітям було продемонстровано презентацію зі знімками чудових кримських місць, які користуються найбільшою популярністю у туристів. Але й тут наші «мандрівники» не гаяли часу: їм було запропоновано кодований диктант, тобто на фоні слайдів про Крим були написані слова, які учні мали

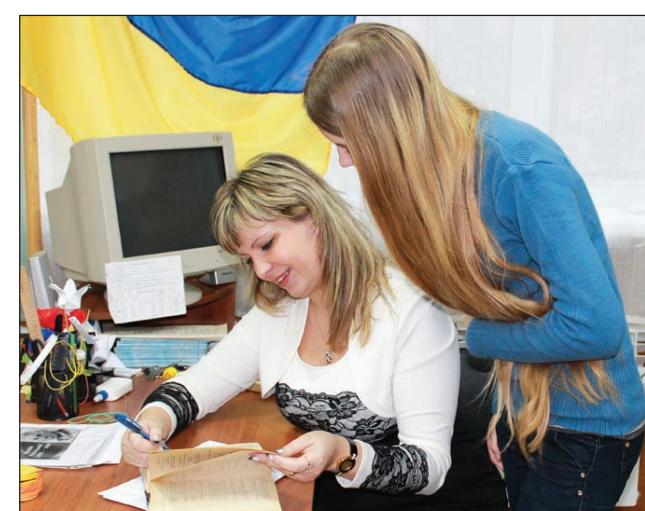
записати в свої «путівники» відповідно до правил — разом чи окремо.

А ще учні, використовуючи надані дієприслівники, складали речення — своєрідний звіт про подорож. Тоді зачитували їх і найдаліші записували на мушлях, які прікріпили до карти-схеми Криму.

Ось так непомітно подорож добігла кінця, насамкінець діти пригадали всі її етапи і виставили собі бали в картках самоцінювання. А жури виставило найвищий бал самій Олені Миколаївні і визнало її урок найкращим на конкурсі «Вчитель року».

До слова, зі своїм підопічним 6-Г класом Олена Миколаївна подорожує зовсім не віртуально! Цієї осені вони встигли вже відвідати Парк мініяюр Криму, що у Бахчисарая. А торік побували у справжній військовій частині, що знаходиться в с. Перевальне, де, до речі, служить чоловік Олени Миколаївні — підполковник Денис Чумаков. Під час екскурсії дітям показали справжню військову зброю та техніку, продемонстрували фільм про створення цієї частини і розповіли, що тут знімалися й такі фіلمи, як «9 рота», «Код апокаліпсису» та інші.

У класі Олени Чумакової — по-домашньому затишно. На чільному місці — портрет Тараса Шевченка, вишитий нею власноруч, а ще «Кобзар» та копії Шевченкових картин. Стенд з портретами відомих кримських пись-

менників: Олександр Губар, Михайло Вишняк, наш Данило Кононенко та його вірш «Земле моя».

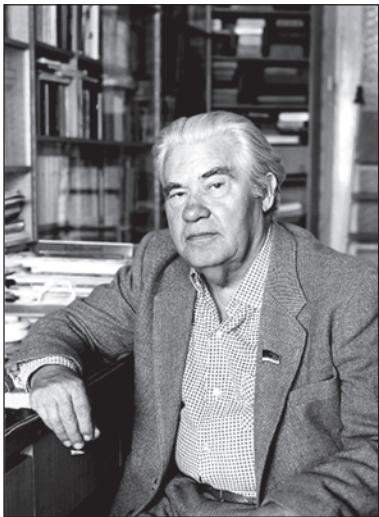
«Усмішка — це від частва! — відповідає Олена Миколаївна. — Адже я маю улюблену професію, завдяки якій можу реалізувати свої знання та творчі здібності. А надихають мене на творчість люблячі донечки та чоловік, який розуміє важливість моєї професії, в усюму мене підтримує і допомагає».

Від усього серця бажаємо Олені Миколаївні та її дружній родині здоров’я і всіляких гараздів! А ще — талановитих, старанних, доптиливих учнів і нових професійних творчих досягнень, зокрема, перемоги на республіканському турі престижного Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року-2014»!

Любов СОВІК

1 ГРУДНЯ ВИПОВНИЛОСЯ
100 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ПЛАТОНА ВОРОНЬКА

Платон Микитович ВОРОНЬКО — видатний український дитячий поет. На його віршах виростають цілі покоління української малечі. Ці вірші настільки улюблені, що іноді здається, ніби вони існували вічно — «Падав сніг на поріг», «Хвалився кіт, що він убрід Дніпро перебреде...», «Засмутилось кошеня: треба в школу ти щодня...» та багато-багато інших.

Народився письменник 1 грудня 1913 р. у с. Чернеччина поблизу Охтирки на Сумщині. У дитинстві хлопець виховувався вдома, а з одинадцяти років — в Охтирському дитячому містечку, де й закінчив семирічну школу. Потім навчався в Харківському автошляховому інституті та Московському літінінституті. Учасник Другої світової війни, командир підрозділу підривників партизанського з'єднання Ковпака.

Майже всі свої літературні

премії отримав за «дорослі» вірші, але справжню славу здобули його неповторні поезії для дітей.

Провідна тема творчості П. Воронка — праця. Кілька десятиліть ходить по країні Дитинства хлопчик Помагай — роботяший, чесний, завжди готовий прийти на допомогу. Враховуючи здатність дитини до наслідування, її бажання бути кращою, поєт радить:

*Осі ти часу не гай,
Будь, як хлопчик Помагай!
З віршів останніх років Платон Микитович дуже любив «Пісню вороного», жартівливу, де обґрутувалося власне прізвище:*

*Коли був я тонконогим
лошаком,*

Називали мене люди

вороньком,

*Запліата в сизу гриву кісники
Мила юнка, що водила до ріки...*

Платон Воронко — «поет-пісняр» (за словами М. Рильського). Кілька десятків його віршів покладено на музику, окрімі з них стали популярними піснями.

Серед найвідоміших дитячих творів: збірки віршів «Всім по сім», «Читаночка», «Сніжна зірочка горить», «Облітав журавель», «Казка про Чугайстра» та багато інших.

Пропонуємо увазі «дженерелят» кілька дитячих віршів поета.

ГРА У СНІЖКИ

Із доріжки до доріжки

Полетіли влучні сніжки,

І почався більй бій,

Закрутися у сувій.

Закрутися, покотися,

Під горою зупинився.
Зверху сніг і знизу сніг,
І ніхто узнати не міг,
Де чи стириали ніжки.
Ой, весела гра у сніжки!

KIT NE ZNAV

Падав сніг на поріг,
Kit злішив собі пиріг.
Поки смажив, поки пік,
А пиріг водою стік.
Kit не знав, що на пиріг
Треба тісто, а не сніг.

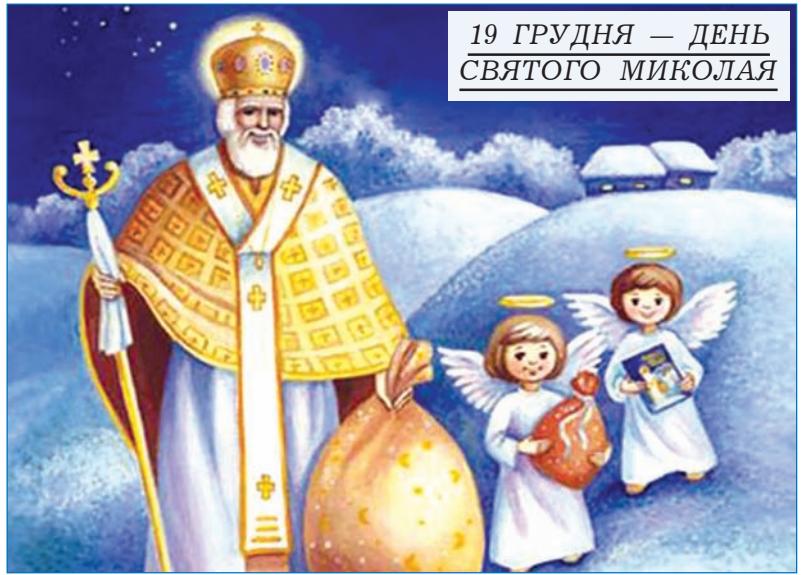
СНІЖНА ЗІРОНЬКА ГОРИТЬ...

Сніжна зірочка горить
В мене на віконці.
Як погасне, інша вмить
Спалахне на сонці.
Скільки їх, живих, ясних,
Вранці мерехтіло!
Це малята зір нічних
В гості прилетіли.

ПОМАГАЙ

Через поле, через гай
Ходить хлопчик Помагай.
Бачить хлопчик — садять сад,
Він помог кінчити ряд.
Вмить приніс відро води
І полив аж два ряди.
Рій із пасіки пішов —
Помагай роя знайшов.
Обходивши луг і ліс,
Він в село його приніс.
За селом копали став, —
Помагай візор дістав.
Цілий день ввозив пісок,
Аж вищав його візор.
Помагая у труде
Знають літні й молоді,
Осі ти часу не гай,
Будь, як хлопчик Помагай!

19 ГРУДНЯ — ДЕНЬ
СВЯТОГО МИКОЛАЯ

ХОДИТЬ СВЯТИЙ МИКОЛАЙ

(За П. Вороньком)

По пухкенькому сніжку,
З подарунками в мішку,
По землі із краю в край
Ходить Святий Миколай.
Побував він у Карпатах,
Де ялиночок багато,
На Поліссі, на Волині —
Скрізь на нашій Україні.
I до Криму завітав —
В кожнім домі побував,
В кожній школі, в дитсадочку
Клав гостинці у куточку.
Не минув він і «Світлиці»:
Подарунки у торбинці
Він приніс для «дженерелят» —
Славних хлопців і дівчат.
Побажав він «дженерелятам» —
Не хворіті, не нудьгувати.
Добре вчитися у школі,
Не лінитися ніколи.

Бути членами з батьками,
З друзями, з учителями.
Добрих справ всім побажав
Ta й пішов-помандрував...

Через поле, через гай
У Джанкой, в Бахчисарай,

В Євпаторію до моря,
В Ялту через сині гори.

Не минув і Судака,
Bo ж хода його легка.

Обійшов дідусь весь Крим,

Завітав у кожен дім.

Подарунки всім роздав

I пішов-помандрував...

Bo його всі виглядають,

Bo на нього всі чекають...

Чемний хлопчуку, чекай,

Чемна дівчинко, чекай

I тоді обов'язково,

В цьому я даю вам слово,

Завітає Миколай!

Данило КОНОНЕНКО

«ЧИТАЙТЕ ЗАРАДИ ЖИТТЯ»

Бібліотека-філія № 3 ім. І. П. Котляревського м. Сімферополя взяла участь в читацькому марафоні «Отримай радість читання» в Автономній Республіці Крим. Захід проходив у рамках Міжнародного читацького марафону 2014 секунд читання «Читайте заради життя».

Співробітники бібліотеки творчо підійшли до проведення цього заходу і організували «літературне багаття», стилізувавши читальний зал під казку «Дванадцять місяців»; тут був і густий сосновий ліс, і узлісся, де горіло казкове багаття.

Біля теплого полум'я вогнища заслужений артист УРСР Борис Халієв читав дітям зимові казки. Занурившись у казковий світ, юні читачі взяли участь в обговоренні образів казкових персонажів, висловили свою думку про добрі і злі вчинки казкових геройів.

Діти мали можливість взяти книги з книжкового козуба і оформлених на «узлісся» книжкової викладки «Дванадцять казкових місяців».

Ірина КАЗАНЦЕВА,
заступник директора
бібліотеки-філії ім. І. П. Котляревського

НАЙСПІВУЧІШИЙ — 8-В!

Минулій п'ятниці у День Збройних Сил України в сімферопольському НВК «Школа-гімназія № 25» відбувся конкурс патріотичної пісні, приурочений до цього свята. Кожен клас повинен був інсценувати пісню, присвячену Великій Вітчизняній війні.

Учениці 8-В класу Ганна Литвиненко та Ельмаз Сейтхалілова, яким допомагали на сцені хлопці-однокласники, виконали пісню «Спасибі вам, рідні наші дідуси». Цей номер найбільше сподобався журі, до складу якого входили вчителі та учні гімназії, тому одностайно було вирішено присудити перше місце нашим дівчатам, а значить — 8-В класу.

Переможці отримали грамоту та солодкий приз. І ще однією нагородою для наших юних шкільних артистів стало запрошення виконати цю пісню на традиційному урочистому складанні присяги старшокласниками на вірність Україні. На цьому свята виступили директор школи-гімназії Р. І. Маслюк та запрошенні ветерани, які закликали молодь завжди подвиги старших поколінь.

Галина КАЧУЛА,
старший учител укрінської мови та літератури,
класний керівник 8-В класу

На фото: учні 8-В класу — переможці конкурсу патріотичної пісні

МАЛІ ДІТИ – ВЕЛИКІ КЛОПОТИ

Всі ми – різні. Різними народжуємося, різними покидаємо цей світ. Але для всіх існують одні й ті ж самі правила життя. І «ярмо» цих правил несеуть на собі дітлахи зе здитячого садочка. Йдеться передовсім про життя за розкладом, а для шестирічної дитини до цього розкладу входять вже не тільки сон, харчування, розваги і прогулянки, але й навчання. І щороку навантаження лише зростає, а для так званих вундеркіндів життя перетворюється на постійний крос – біг на останньому подиху в школі, вдома, вдень і навіть уві сні. Та не всі стимулюють успіх та похвали дорослих. Хтось прагне якомога довше залишатися у своєму «первісному» стані – бігати, стрибати, все яскраве хапати до рук, а якщо дорослим це не подобається, говорити їм такі слова, від чого ті починають шаленіти. І хоч не кожна шестирічна дитина розуміє, що вони означають, але те, що одразу ж розпочнеться галас, вже перевірено на практиці.

Та нехай собі! Маленький Марк Ветчинов знає (мої роздуми – з приводу саме цієї дитини), що на виручку завжди приде бабуся, вчителька цієї ж школи Валентина Сергіївна Швецова. Бо якщо його не захистити, тут і до лиха недалеко. Настільки вже він встиг за два з половиною місяці налаштувати проти себе оточення. Марка бояться однокласники, тихо ненавидять вчителі і не приховують агресії батьків учнів. Вони ж хотіть, щоб увага приділялася і їхній дитині, а не лише Марку, який впродовж уроку вільно ходить по класу, відчиняє вікна і може

навіть викинути туди те, що йому здається зайвим. Вчитель стежить очима за діями хлопчика і на навчальній темі зосередиться ще не скоро. А осінніми він теж жива людина, то йому хочеться, аби нарешті все стало на свої місця, тож Марку і спали, і тягли за вуха, а колись навіть жбурнули на підлогу під батарею.

Бабуся прагне сатисфакції, звертається в міліцію: хіба ж можна так знущатися над дитиною! А я пригадую своє навчання в молодих класах: виявляється, за 50 років мало що змінилося. Моїм однокласникам діставалося і лінійкою по любі, їх витягали з класу за комір, а надто спокійну, ніби сонну, заторможену дівчинку трусили і спали за банти. І хоч вона нікого не ображала і готувалася до уроків, окрім слова «бестолоч», рідко чула щось інше. Якось і мене, покаравши за запізнення, на увесь день забули в кутку за вішалкою, та і простояла в слізах.

Але на той час ми поняття не мали про шкільного психолога, соціального педагога та різноманітні соціальні служби, що опікуються далеко дитини, а насамперед – нестандартної. Якщо мій рідний брат не хотів ходити до школи, то і закінчив її у 20 років. Він і тепер з гордістю заявляє, що, на відміну від декого (це камінець у мій город), інститутів не кінчав і, на відміну від декого, має все, про що міг тільки мріяти.

Інформації щодо Марка і взаємного шкільного терору у багла і не повірити, якби Валентина Сергіївна не взяла його із собою, йдучи до редакції. Вже за кілька хви-

лин вся увага була прикута до хлопчика, який при всьому цьому справляв враження дитини розвиненої, ось тільки біда, йому було заважко зосередитися на чомусь хоча б на мить. Валентина Сергіївна розповіла, що за всі ці вісім чи десять навчальних тижнів хлопчик встиг помінити вже три класні групи, а решта шкіл у мікрорайоні відмовляються взяти його на навчання, батьки ж першокласник тиснуть на бабусю, вимагаючи, аби вона забрала дитину зі школи, навіть лізти у біку.

А ось сам Марк на мое запитання відповідає, що в школі йому подобається і він не хоче ні в яку іншу.

З цією сімферопольською школою № 29, однією із перших, де з'явилися українські класи, у нас давні добре стосунки. Її директор Тетяна Миколаївна Чупрова – людина відносно нова, але вона теж – викладач української мови та літератури. Ця ж мова є рідною і для Валентини Швецової, яка навіть входить до товариства ім. Олени Теліги. Здавалося б, їм зовсім не личить опинятися по різni боки барикад. Але Тетяна Миколаївна відповідає на не лише за долю однієї дитини...

Запитую, що нею було зроблено для нормалізації ситуації.

– Відвідувалася уроки в класі, де навчається Марк, запрошувала фахівців з міського методичного центру та психологів і керівництво міської медико-психологічної комісії. З дітьми в класі працювали психолог, щоправда, для індивідуальної роботи з Марком треба було одержати до-

звіл від його батьків, якого ті не дали. Відвідували родину вдома класний керівник, соціальний педагог та психолог. Умови проживання були визнані добрими. Навідувалися до них і представники сімферопольського Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, які мали розмову з матір'ю хлопчика Вікторією, яка зізналася, що і вона, і Марк зазнають з боку бабусі фізичного насилиства, але не вважає за потрібне розміхувати внутрішньо родинний конфлікт. У свою чергу, Валентина Сергіївна попросила не втрачатися в сімейній справі і заявила, що в проблемах з онуком винне оточення. Інформацію про ситуацію, що склалася, направлено також у відділ у справах сім'ї, дітей та молоді Залізничного райвиконкому та в міліцію Залізничного району. А ще маю цілий стос заяв від батьків, які просить не переводити хлопчика в той клас, де навчаються їхні діти, бо він «завдає тілесних ушкоджень дітям, батькам і вчителям».

Вихід із глухого кута Тетяни Миколаївни вбачає у переведенні дитини на домашнє навчання та ретельному обстеженні його в психіатричній клініці. Щодо психічного здоров'я хлопчика, то Валентина Сергіївна приносila довідку вже двічі. Він психічно здоровий, просто ось така гіпераактивна дитина.

Звернулася і я до працівників дитячого відділення Республіканської психіатричної лікарні, що в Сімферополі, де мала розмову із завідувачкою Ольгою Леонтіївною Потапенко. Та порадила ще одну адресу: іще один телефон:

оки! І лама теж сіра з голубуватим відтінком, який змінювався, коли вона легенько гладила того коміра, ніби живе звірятко. Шоднина старечі тримячі ноги поспішли знайомою втоптаною стежиною до вітрини на побачення з мрією. Її охоплювало таке дивне відчуття, таке піднесення, така легкість, яку вона відчувала, мабуть, ще колись в юності, коли поспішала на зустріч з першим землемівим коханням. Спочатку підходила подивитися з вулиці на вітрину. Упевнившись, що її скарб – на місці і в магазині –

повчали, виховувати, звертати увагу. Не втірпіла. Повільно, може, аж занадто повільно підішла до підлітків, які у пошуках розваг чекали на неї, з жорстоким нахабством дивилися просто у вічі, передчуваючи насолоду. Один із них – найменший, ще майже дитина з притиском повторив гідку лайку, смакуючи кожне слово, і ехідно запіват оторопілу старенку:

– Ну, що, стара руно, вітрящіла баньки? Не чула ще такого «фольклору»?

Від несподіванки старенка вчи-

телька занімала, а потім – обурилася.

– То це вас вдома мати з батьком так вчать? Чи, може, вчителі у школі? Ви з якої школи? Де навчаєтесь?

– У церковно-приходській школі, – разретавася один з них.

– Ні, ні! В бурсі! Ми – бурсаки!

– У виправно-трудовій колонії посиленого режиму!

– У школі міліції!

– В духовній семінарії!

Фрази сипалися на оторопілу вчительку, як з мішка. Вони взяли її в коло і кожен викрикував щось своє просто її в обличчя, змагаючись в дотепності. Вона розгублено озирається, намагалася вирватися з цього «зачарованого кола» і не могла. Вони підступили так близько, що відчуваються їхнє дихання – гаряче, з ледь помітним запахом сигарет і дешевого вина. Очі у всіх були діаконів – невиразні і олов'яні. «Зараз битимуть», – невідомо чому подумала старенка і зіщулилась в очікуванні удару. Але удару не було. Підлітки просто розважалися. Вони зачіпали вчительку, смікали за руки новенькою пальта, навіть гладили пухнасту ламу. Один із них пестливо провів рукою по згорблений спині, яка дрібно-дрібно тримала, і сміялись, сміялись без кінця, весело виблискуючи чудовими здоровими білими, як молодий часник, зубами. Серце в грудях кала-

тало так шалено, що, здавалось, його удари чують оті малі лихоманці. Важко здіймались груди, вчительці моментально зробились душно, пальто стало тісне і незручне, а по спині поповзли долоду огидні липкі струмочки поту. Потім несподівано вдарили озіоб, зацокотіли зуби, потемніло в очах... Обличчя малих нападників стали нечіткими і невиразними. Вчителька відчула, як у неї підкосились ноги, і вона почала повільно, незграбно, якось боком, опускатись на чистий незайманій сніг, що одно не клейлася. Жінки швиденько дійшли висновку, що я представляю інтереси бабусі, хоча мене хвильювали тільки інтереси Марка. Потім мені запропонували опитати сусідів цієї сім'ї, а також підтвердити документально, що Марка штовхнула вчителька, про що я знаю лише із заяви Валентини Сергіївни в міліцію. На мое ж запитання, якими можуть бути наслідки розв'язання цього

дину тому несли її, ніби на крилах, до крамниці. Хоч так само світило яскраве не по-зимовому сонце, спілучо іскрився сріблястий сніг, пішалися дерева в пухнастих білих шубах і простягали до ней свої гілки, густо всіяні колючим інієм. Не бачила... Нічого перед собою не бачила... Білий сніг здавався брудним і витоптаним, засніжені деревами – потворними і ворожими чудовищками, сонце – тъмнім і несправжнім. Перед очима пропливало одне: тупі байдужі олов'яні очі і оскалені роти, набиті здоровими білими, як молодий часник, зубами. Ще одне зусилля – кілька східців до квартири на першому поверсі знайомого під'їзду. Ті сходи здалися подібними до хресної дороги на Голгофу...Ще одна сходинка, ще одна, ще, нарешті – остання і лункий звук зачинених дверей. Все! Вдома! Вчителька стомлено, повільно стягнула з себе новеньке, вимріяне, так безкінечно довго очікуване пальто, своє сріблясто-сіре диво. Акуратно, машинально, за звичкою, повісила його на плечики вішалку в темнуватій прихожі. Пальто гойднулося, розвернулося разом з плечиками спинкою до своєї господині. Старенка вражено охнула: по всій довжині, від пухнастої лами до самого подолу, пальто шкірилося білою пілкладкою з ватину. Вони було розрізане чимось дуже гострим, з діри стирчали клапти вати, нитки і навіть якісь незрозумілі папір. Поріз шкірився звірячим оскалом і надзвичайно нагадував рот, набитий міцними білими зубами.

Тут старенка вчителька не витримала – і, тяжко опустившись просто на підлогу, заплакала, заголосила на весь світ, ображено, гірко і безпорадно. Було тяжко і болісно. Мала відчуття якоюсь непоправної і остаточної втрати, втрати чогось дорогої, навіть коштовного, чогось світлого і чистого, подібного на виплекану мрію чи святу віру. Ця втрата назви не мала, але що було – не пальто, вона знала точно.

**Лідія ПДВІСОЦЬКА
м. Івано-Франківськ**

ПАЛЬТО З ЛАМОЮ

мало відвідувачів, несміливо і краучучися заходила всередину. Молоденька дівчата-продажниці всі як одна дуже добре знали її «заманиху» історію пальта, зустрічали до неї як знайому, хоч між собою за її спиною незлобливо підсміявалися з неї, приймаючи це як обов'язкову щоденну розвагу. Але старенка не зауважувала легенько-кепкування і вже вкотре розповідала їм відкрито і цирко, що до здійснення мрії залишилося зовсім небагато: ще стільки-то гривень. Сума цілій час зменшувалася, і вчителька охоче відповідала на лагідні посмішки продавщиць такою же самісінкою посмішкою, по-дітчому широю, відкритаючи широкі очі, які вона дарувала учням протягом довгих сорока семи літ вчительської роботи. Дарувала саме таким, з чиїх уст сьогодні несподівано вилетіла брудна лайка. Вчителька порозглядалася навколо себе... Немає нікого... Тільки вона і ті, для яких вона ціле своє життя сіяла «розумне, добре, вічне». Сіяла... А який урожай збирає нині? Хотіла пройти мимо, але... не змогла змовчати, прикинувшись, що нічого не чула. Неприміреність до хамства, невихованості мала вже в крові, відшліфовану звичкою

ПРИМУСОВЕ ПЕРЕСЕЛЕННЯ: 1920-ті — ПОЧАТОК 1950-Х РОКІВ

(Продовження. Поч. у № 49)
 «За истекшие сутки в 4-х округах — Шепетовском, Волынском, Проскуровском и МАССР на почве массовых выступлений имеются следующие данные о потерях:

С нашей стороны			С противной стороны		
убито	ранено	избито	убито	ранено	избито
6	1	20	—	1	—

Арестовано — 137 чел., в том числе 54 вооруженно выступавших с. Иршики Старо-Константиновского района: выступление под лозунгом «Нам такой Советской власти не нужно. Это не власть, а бандиты. Она нас ограбила и забрала все».

По Шепетовскому округу за сутки 97 человек арестовано. Всего потерпев в процессе массовых высту-

пельского актива» (12), репрессии там. Загальне число заарештованих становило 1 693 осіб, з них куркулів — 953, заможників — 63, середніків — 220, бідняків — 119.

За підрахунками дослідника

кох тижнів на північ було виселено майже 50 тисяч селян, а станиці — перейменовано: Полтавську на Червоноармійську, Уманську — на Ленінградську. Так викорінювалась сама згадка про українців.

У директивному листі секретаря ЦК ВКП(б) П. Постишева на ім'я В. Чубаря (від 25 травня 1931 року) зазначалось: «Згідно з постановою ЦК від 20 травня п. р. по Вашій республіці повинно бути виселено 30 000 куркульських родин в Уральську область». Місцеві виконавці були гідні московських та харківських керманичів. Наприклад, що 30 листопада 1930 року керівництво Дунаївецького РВК (Кам'янець-Подільська округа) повідомляло, що (стиль та правопис документа збережено — І. В.) «глитайв, яких розкуркулено та намічалась виселити з сел на виселкі по нашому району (підкresлення моє — І. В.), в жовтні місяці вислано з господарствами на далеку Північ».

ЦВК та РНК СРСР 7 серпня 1932 року приймають постанову «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів та кооперації та зміщення суспільної (соціалістичної) власності», названу в народі «законом про п'ять колосків». Нео, зокрема, передбачалось: «2. Застосувати як судову репресію за крадіжку колгоспного та кооперативного майна найвищу міру соціального захисту — розстріл з конфіскацією всього майна і з заміною за пом'якшуючими обставинами позбавленням волі на строк не менше 10 років з конфіскацією всього майна. 3. Не застосовувати амністії до злочинців, засуджених у справах про розкрадання колгоспного та кооперативного майна». (В розділі треттій цієї постанови йшлося про «застосування як судової репресії у справах про охорону колгоспів та колгоспників від насилия та погроз з боку куркульських та інших протигромадських елементів позбавлення волі від 5 до 10 років із запроторенням до концентраційного табору». І на цих «злочинців» заборонялося поширювати амністію).

Показово, що постанову було прийнято на той час, коли голodomор уже забрав життя не одного українського хлібороба. І не дивно, що за «законом про п'ять колосків» було засуджено тисячі селян, які, доведені голодом до божевілля, були здатні на крайності, цим «законом» заборонені.

Заслані українці на початку 1930-х років брали участь в будівництві Білорусько-Балтійського каналу, гідроелектростанції на річках Свирі й Ниві (Карелія), залізниці Котлас — Ухта, Байкало-Амурської та ін. (6). На початку 1933 року заступник наркома лісової промисловості СРСР повідомляв уряду про жахливий стан робітників (значний відсоток яких становили заслані українці) у сибирських ліспромгospах: «На ґрунті недоідання спецпереселенців і в особливості їхніх дітей лютують цинга, черевний та сипний тиф, признаючи форми епідемічного характеру з масовою смертністю».

Тоді ж в Україні заарештовано сотні діячів культури, будь-якою мірою пов'язаних з добою УНР або взагалі з українським національним рухом, і всіх їх без суду вислано в концтабори.

1 грудня 1934 року (день убивства С. Кірова) виходить постанова Президії ЦВК СРСР «Про хід ведення справ по підготовці або здійсненню терористичних актів». Такі справи мали завершуватися не довше, як за 10 днів, без прокурора та адвоката, без касації та прохання про помилування. В квітні наступного року з'являється постанова ЦВК та РНК СРСР «Про заходи боротьби із злочинністю серед неповнолітніх», яка передбачала кримінальну відповідальність дітей, починаючи з 12 років, із вживанням усіх заходів покарання — аж до розстрілу.

Ігор ВІННІЧЕНКО
 (Продовження буде)

Таблиця 2.
 Виселення родин куркулів у 1930-31 рр.

Регіон виселення	Число виселених родин	Регіон поселення	Число родин
УССР	63817*	Північний край	19658
		Далекий Схід	323
		Урал	32127
Крим	4325*	Зах. Сибір	6556
		Східний Сибір	5056
		Північний край	4763
		Урал	2772

* так в документі; за підрахунками ці числа становлять відповідно для УСРР — 63 720 родин, для Криму — 7 535 родин (І. В.).

плений было, по сведениям с 10 округов, — 577, из них:

а) с нашей стороны — 386;
 б) с противной стороны — 191.

...Лозунг «Долой коммунистов, мы Советскую власть без них».

За повідомленням інформаційного відділу ДПУ УСРР, з 1 січня до 12 червня 1930 року в Україні було вчинено 1 535 терористичних актів (з них вбивств — 76, поранення та побиття — 224, підпалів — 1 056). Серед причин називались: колективізація (у 970 випадках), розкуркулювання (169), класова поєднання (98), посівна кампанія (33), хлібозаготівлі (16), «вилучення кур-

кульського активу» (12), репресії та ін. Загальне число заарештованих становило 1 693 осіб, з них куркулів — 953, заможників — 63, середніків — 220, бідняків — 119.

За підрахунками дослідника

кох тижнів на північ було виселено майже 50 тисяч селян, а станиці — перейменовано: Полтавську на Червоноармійську, Уманську — на Ленінградську. Так викорінювалась сама згадка про українців.

У директивному листі секретаря ЦК ВКП(б) П. Постишева на ім'я В. Чубаря (від 25 травня 1931 року) зазначалось: «Згідно з постановою ЦК від 20 травня п. р. по Вашій республіці повинно бути виселено 30 000 куркульських родин в Уральську область». Місцеві виконавці були гідні московських та харківських керманичів. Наприклад, що 30 листопада 1930 року керівництво Дунаївецького РВК (Кам'янець-Подільська округа) повідомляло, що (стиль та правопис документа збережено — І. В.) «глитайв, яких розкуркулено та намічалась виселити з сел на виселкі по нашому району (підкresлення моє — І. В.), в жовтні місяці вислано з господарствами на далеку Північ».

ЦВК та РНК СРСР 7 серпня 1932 року приймають постанову «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів та кооперації та зміщення суспільної (соціалістичної) власності», названу в народі «законом про п'ять колосків». Нео, зокрема, передбачалось: «2. Застосувати як судову репресію за крадіжку колгоспного та кооперативного майна найвищу міру соціального захисту — розстріл з конфіскацією всього майна і з заміною за пом'якшуючими обставинами позбавленням волі на строк не менше 10 років з конфіскацією всього майна. 3. Не застосовувати амністії до злочинців, засуджених у справах про розкрадання колгоспного та кооперативного майна». (В розділі треттій цієї постанови йшлося про «застосування як судової репресії у справах про охорону колгоспів та колгоспників від насилия та погроз з боку куркульських та інших протигромадських елементів позбавлення волі від 5 до 10 років із запроторенням до концентраційного табору». І на цих «злочинців» заборонялося поширювати амністію).

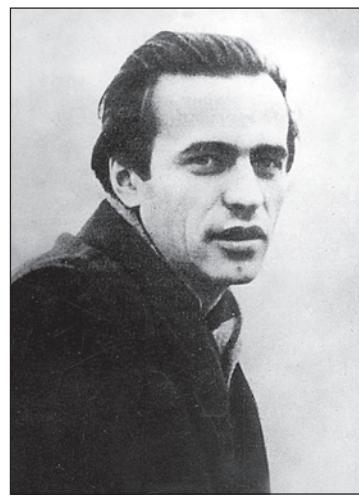
Показово, що постанову було прийнято на той час, коли голodomор уже забрав життя не одного українського хлібороба. І не дивно, що за «законом про п'ять колосків» було засуджено тисячі селян, які, доведені голодом до божевілля, були здатні на крайності, цим «законом» заборонені.

Заслані українці на початку 1930-х років брали участь в будівництві Білорусько-Балтійського каналу, гідроелектростанції на річках Свирі й Ниві (Карелія), залізниці Котлас — Ухта, Байкало-Амурської та ін. (6). На початку 1933 року заступник наркома лісової промисловості СРСР повідомляв уряду про жахливий стан робітників (значний відсоток яких становили заслані українці) у сибирських ліспромгospах: «На ґрунті недоідання спецпереселенців і в особливості їхніх дітей лютують цинга, черевний та сипний тиф, признаючи форми епідемічного характеру з масовою смертністю».

Тоді ж в Україні заарештовано сотні діячів культури, будь-якою мірою пов'язаних з добою УНР або взагалі з українським національним рухом, і всіх їх без суду вислано в концтабори.

1 грудня 1934 року (день убивства С. Кірова) виходить постанова Президії ЦВК СРСР «Про хід ведення справ по підготовці або здійсненню терористичних актів». Такі справи мали завершуватися не довше, як за 10 днів, без прокурора та адвоката, без касації та прохання про помилування. В квітні наступного року з'являється постанова ЦВК та РНК СРСР «Про заходи боротьби із злочинністю серед неповнолітніх», яка передбачала кримінальну відповідальність дітей, починаючи з 12 років, із вживанням усіх заходів покарання — аж до розстрілу.

Ігор ВІННІЧЕНКО
 (Продовження буде)

Півстоліття тому — 13 грудня 1963 р. — помер Василь Симоненко, український поет і журналіст, «шістдесятник». Високу оцінку, з особливим підкресленням громадської мужності поета, дістала поезія Симоненка у самвидавчій критиці (І. Дзюба, І. Світличний, Є. Сверстюк).

1962 року В. Симоненко разом з А. Горською та Л. Танюком виявили місія поховання розстріляних НКВД на Лук'янівському цвинтарях, в Білій Криниці, про що й було зроблено заяву до міської ради. Після цього його було декілька разів жорстоко побито, унаслідок чого він помер від швидкоплинної хвороби нирок.

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ГРУДЕНЬ

12

Народилися:

1670 р. — Іван Максимович, український книгоиздатель, лексикограф, перекладач.

1890 р. — Андрій Мельник, полковник армії УНР, військовий і політичний діяч, один з найближчих співробітників Євгена Коновальця. Організатор формування Січових стрільців у Києві, один з організаторів УВО. З 1938 р. — голова Проводу ОУН; в'язень німецьких концтаборів.

1928 р. — Євген Сверстюк, доктор філософії, головний редактор газети «Наша віра», президент Українського пен-клубу. Автор одного з найважливіших текстів українського самвидаву — «З приводу процесу над Погрібальським». Політв'язень радянського режиму.

1928 р. — Леонід Биков, український кіноактор і режисер.

Померли:

1635 р. — Іван Сулима, гетьман запорозьких козаків.

ВІДКРИЙТЕ ДЛЯ СЕБЕ КРИМ!

**ВОСЬМЕ ДИВО СВІТУ?
ДЛЯ НАС ЦЕ РЕАЛЬНО!**

Мені багато разів доводилося чути, як люди, побачивши щось у своєму житті незвичайне, називають його восьмим дивом світу. Чому саме восьмим і що за сім об'єктів, які вже заслужили право так називатися?

Першим, ймовірно, використав це словосполучення в III столітті до нашої ери, як свідчить знайдений невеликий рукопис у бібліотеці Ватикану, грецький філософ Філон Візантійський. Пізніше про дивовижні архітектурні досягнення писали й інші автори — вчені, поети, мандрівники. Їхні переліки відрізнялися один від одного. Остаточно цей список утверджився лише у XVIII столітті і пов'язують його з ім'ям Олександра Македонського. Це — Піраміда Хеопса, Сади Семіраміди, статуя Зевса, храм Артеміди, Мавзолей в Галікарнасі, Колос Родоський та Александрийський маяк. До наших днів із цих пам'яток стародавнього світу збереглася лише Піраміда Хеопса.

У список сучасних семи чудес світу входять: печерне місто Петра в Йорданії, статуя Христа в Ріо-де-Жанейро, Велика китайська стіна, Мачу-Пікчу (місто інків, розташоване на висоті 2400 метрів над рівнем моря), мавзолей-мечеть Тадж-Махал в Індії, Колізей у Римі та Чічен-Іча — стародавнє місто племені майя.

В Україні перша спроба визначити Сім вітчизняних чудес відбулася в 2007 році. Тоді зі ста претендентів у галузі архітектури в заповітну сімку ввійшов і кримський номінант — Херсонес Таврійський. Це стародавнє місто-держава, що нині знаходитьться в межах Севастополя, було засноване в 422–421 роках до нашої ери вихідцями з Гераклеї Понтійської і в античну добу стало важливим торговельним, ремісничим і політичним центром південно-західного узбережжя Криму. З V до XI століття Херсонес був найбільшим містом на північному березі Чорного моря і важливим центром візантійської культури. Візантійці називали його Херсонес, слов'яні — Корсунем. Після зняття міста в 988 році київським князем Володимиром Херсонес не розривно пов'язаний з Хрещенням Русі та поширенням на її території християнства.

23 червня 2013 року Херсонес Таврійський був включений у список світової спадщини ЮНЕСКО. У нього внесена і хора — сільськогосподарська округа навколо Херсонесу.

За результатами всеукраїнської акції «Сім природних чудес України», проведеної в 2008 році, не інакше, як дивом, можна назвати Мармурову печеру, відкриту сімферопольськими спелеологами в 1987 році на нижньому плато гірського масиву Чатирдаг Кримських гір неподалік села Зарічне Сімферопольського району. За оцінкою фахівців, вона належить до п'ятірки найкрасивіших обладнаних пещер планети. А в 2010 році третім об'єктом від Криму з визначенням

«диво України» був названий Алупкінський історико-архітектурний заповідник. Цей палацово-парковий ансамбль збудований протягом 1829–1848 років на замовлення графа М. Воронцова за проектами архітекторів Е. Блера, В. Гунта і Ф. Ельсона.

Ці три перлини Криму разом з унікальним замком-палацом «Ластівчине гніздо» на 40-метровій скелі Аврора Ай-Тодорського мису в містечку Гаспра перш за все приваблюють туристів, що прибувають на півострів для оздоровлення та відпочинку. Однак на ньому є багато й інших не менш унікальних споруд і пам'яток, кількість яких перевищує 11 тисяч. Як не потонути в цьому переліку і, не побачивши всього, бо це просто фізично неможливо навіть місцевим жителям, не пропустити повз увагу головне, не пройти мимо цікавих місць?

ПУТІВНИК ПО ЗАПОВІДНИХ МІСЦЯХ

Своєрідним компасом по півострову для його жителів і гостей може стати республіканський конкурс «Калейдоскоп чудес Криму», який з 25 листопада 2013 року до 27 лютого 2014 року вперше проводить Міністерство курортів і туризму Автономної Республіки Крим. Його основною метою, за словами заступника міністра Ольги Бурової, є визначення найбільш привабливих для туристів об'єктів культури, архітектури, історії, сучасності та природи, розташованих на території півострова, а також створення умов для їхньої подальшої популяризації.

Конкурс пройде в трьох номінаціях. У номінації «Сім природних чудес Криму» об'єктами вибору будуть водопади, печери, заповідники, заказники, уточща, природні пам'ятки, ботанічні сади, зоологічні та ландшафтно-рекреаційні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

У другій номінації «Сім історико-культурних чудес Криму» будуть оцінюватися палаці, замки, маєтки, музеї, піщані міста, фортеці, городища, пам'ятки історії, а також об'єкти, пов'язані з важливими історичними подіями, життям і діяльністю відомих особистостей, культурою і побутом народів.

У третьій номінації «Сім сучасних чудес Криму» на звання кращого претендують об'єкти культури, архітектури, природи, а також археологічні та розважальні комплекси, створені за останні двадцять років.

— Цей конкурс має дуже важливе значення для Криму, — сказала на прес-конференції в Сімферополі голова комітету з питань курортів, туризму і лісового господарства Громадської ради при Раді міністрів АРК Анна Войник. — На його території є дуже багато туристичних об'єктів, про які мало кому відомо. А завдяки конкурсу про них зможуть дізнатися багато людей, яких вони зацікавлять і їм захочеться побачити їх на власні очі.

Своєчасним назавв проведення конкурсу декан географічного факультету Таврійського національ-

Чудо світу — Херсонес Таврійський

ного університету ім. В. Вернадського Борис Вахрушев.

— У всіх на слуху візитні картки Криму: Аюдаг, Ай-Петрі, Мармурова печера, а у нас же є величезна кількість інших першокласних об'єктів, не відомих широкій публіці, — зазначив він. — І дуже ймовірно, що в процесі конкурсу з'являться нові місця, що набудуть статусу популярних і певною мірою розвантажати потоки туристів на традиційні екскурсійні маршрути.

Конкурс проводиться в кілька етапів. Перший — подача заявки, яку можуть оформити як туристичні фірми, так і місцеві органи влади, громадські організації. Другий етап — перевірка об'єкта на відповідність таким критеріям, як популярність, унікальність, стан, комфортність і безпека для відвідування туристами.

Після цього всі об'єкти, що беруть участь у конкурсі, будуть виставлені на Інтернет-голосування, яке проходить на сайті Міністерства курортів і туризму АРК з 1 до 20 лютого 2014 року. Свій вибір зробить і рада експертної групи, що складається з відомих учених, краєзнавців і представників громадських організацій, засідання якої відбудеться 21 лютого. Один з її учасників — генеральний директор Центрального музею Тавріди Андрій Мальгін заявив, що результати конкурсу можуть бути наперед спрогнозовані, якщо ми будемо й далі популяризувати заповідні зони, що найбільше приваблюють туристів. Іхній безконтрольний наплив завдає величезних збитків природі. Її потрібно охороняти, а не витоптувати, інакше у майбутніх поколінья не буде цих семи чудес півострова.

Сам він планує віддати голос за нові цікаві об'єкти, щоб у їхніх власників з'явилася зацікавленість вкладати в них кошти і підніматися до рівня популярності наших кращих туристичних місць.

За підсумками Інтернет-голосування та рішенням експертів і буде визначено в кожній номінації по сім об'єктів, які наберуть максимальну кількість голосів. Переможці будуть оголошенні 27 лютого на широкому Міжнародному туристичному ярмарку «Крим. Курорти. Туризм — 2014» в Ялті. Вони бу-

дуть нагороджені дипломами і статуетками. Про них буде створено спеціальний туристичний продукт — екскурсійна програма з відвіданням цих об'єктів.

СТАНЬ ПРИМОЮ КРИМСЬКОГО ТУРИЗМУ-2014!

— Ми часто кажемо, що у кримського туризму — жіноче обличчя. І це справді так, — говорить Ольга Бурова.

Жінки старанно працюють і самі мають чудовий вигляд, вміють успішно продавати кримський тури-

ЧЕКАСМО ТУРИСТІВ З КИТАЮ

Міністр курортів і туризму АРК Олександр Лієв вважає підписання Меморандуму про взаєморозуміння між Державним агентством України з туризму і курортів і Національною туристичною адміністрацією КНР знаковим, зокрема, для Криму. Про це міністр повідомив у соцмережі Facebook, передав кореспондент Ukrinformu.

«Ми два роки готувалися до цієї події. Без цього меморандуму Україна не мала можливості приймати туристичні групи з Китаю», — зазначив О. Лієв. За його словами, Мінкурортів Криму вивчали попит туристів з Китаю і готово запропонувати їм різноманітні тури.

«Ми вивчали попит, Криму є що запропонувати! Насамперед — це історичний, пізнявальний туризм. Китайські туроператори готові купувати тури місцями героїчної слави колишнього СРСР: це і легендарні об'єкти Великої Вітчизняної війни, пам'ятники радянської епохи, об'єкти космічної програми і багато інших», — зазначив О. Лієв.

У ЛЬВОВІ ВІДКРИВСЯ КРИМСЬКИЙ ОФІС

У Львові відбулося відкриття кримського курортно-туристичного офісу.

«За допомогою відкритого офісу здійснюються програми з навчанням лікарів і турагентів роботи з кримським санаторним турпродуктом, а також організація інфотурів до Криму, поширення реклами продукції, яка віддається на замовлення кримського курортного відомства», — розповів заступник міністра курортів і туризму АРК Микола Маринов. Нагадаємо, кримські курортно-туристичні органи працюють у Києві, Ризі, Москві, Санкт-Петербурзі, Єкатеринбурзі, Сіктівкарі, Баку та Мінську. До кінця року такі представництва плануються відкрити в Дніпропетровську, Харкові та Лондоні.

ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗА СТАНОМ ПОВІТРЯ

У Криму планують відкрити сучасні пости спостереження за станом повітря. Про це повідомляється на засіданні постійно діючої Міжквідомчої комісії при Раді міністрів Криму з питань моніторингу навколошнього природного середовища АРК, яке прошло під керівництвом віце-прем'єра кримського уряду Георгія Пасьєва.

На сьогодні сучасні пости спостереження за станом атмосферного повітря відкрито в Алушті, Ялті й Армянську. У найближчій перспективі планується відкрити такі пости ще в чотирьох містах, серед них Судак, Феодосія та Євпаторія.

Комісія ухвалила проект нової редакції Програми регіонального моніторингу навколошнього природного середовища Криму на 2010–2016 роки з урахуванням внесених зауважень і пропозицій.

Валентина НАСТИНА

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журналне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії nvu.kultura.porhun@gmail.com